

Onsdagen den 22 oktober em.

Kl. 19.30

Förhandlingarna leddes till en början av andre vice talmannen.

10 § Allmänpolitisk debatt (forts. från prot. 12)**Anf. 48** ERIK HOVHAMMAR (m):

Herr talman! Låt mig inledningsvis konstatera att sysselsättningen inom den offentliga sektorn under de senaste 20 åren mer än fördubblats, från ca 775 000 till ca 1,6 miljoner anställda. I takt med den växande offentliga sektorn har också skattetrycket ökat.

År 1960 uppgick den offentliga sektorns inkomster till ca 32 % av BNP, medan de 25 år senare uppgår till ca 62 %.

Den växande skattebördan och den växande offentliga utbyggnaden i egen regi har skapat allvarliga problem för landets företag och för människor inom den offentliga sektorn som vill kunna påverka sin egen situation. Det ökade skattetrycket har också ökat pressen på uppborgsmyndigheterna att tillse att världens största offentliga sektor kan hållas i gång. För detta ändamål har staten försett myndigheterna med befogenheter, som i en del fall satt rättssäkerheten på undantag.

En grupp som på ett avgörande sätt har satts på undantag när det gäller både skatte- och egenregihänsyn är de mindre och medelstora företagen. De är ca 290 000 till antalet och sysselsätter inte mindre än 1,3 miljoner människor. Därtill kommer att de även ur exportsynpunkt är viktiga, något som ofta glöms bort. Man talar mest om de stora börsnoterade företagen och deras aktiviteter. Faktum är att de mindre företagen står för 25 % av den samlade exporten. Många gånger är de också glesbygdens livsnerv, vilket vi gärna vill markera när vi talar om de regionalpolitiska problemen.

Bakom dessa företag står oftast en eller ett par personer med det direkta ägaransvaret, dvs. företagaren. Alldeles för liten hänsyn har hittills tagits till just hans eller hennes situation. De lever med i produktionen, och avgörande för deras villighet att nyinvestera och eventuellt öka sysselsättningen är just det allmänna företagarklimatet. En avgörande del i detta är skattesystemets utformning och skattetrycket.

När industriminister Thage Peterson – jag konstaterar att han tyvärr icke är närvarande i kväll – vill satsa på småföretagen tror jag faktiskt honom. Men hans dilemma är att han inte vill satsa på småföretagaren, satsa på att förbättra företagarens allmänna situation, något som är viktigt.

En avgörande fråga inte minst för växande småföretag är regeringens inställning till kapitalskatterna, dvs. arvs- och förmögenhetsskatterna. Vi har den högsta förmögenhetsskatten av alla industriländer, och detta sätter också sina spår i de ökade försäljningarna av familjeföretag till investmentbolag, vilket medför ökad maktkoncentration. Ju mer företagaren investerar och ju mer företaget växer och samtidigt genererar en hygglig vinst, desto snabbare hamnar företagaren i den s. k. kapitalskattefällan.

Jag frågar: Varför skall en småföretagare som tar ut en lön på 150 000 kr. om året tvingas belasta sitt bolag med drygt 110 000 kr. för att kunna betala en förmögenhetsskatt på 24 500 kr.? Så förhåller det sig faktiskt.

Förutom att den skapar en ökad maktkoncentration leder denna mer eller mindre konfiskatoriska beskattning till en direkt utarmning av företagandet i glesbygderna. Inget ont om investmentbolag, men när problem och svårighet uppstår i företagen finns inte där samma känsla för bygden som en egenföretagare har – det kan omvittnas av många.

Därför blir min uppmaning: Avskaffa arvs- och förmögenhetsskatterna på kapital som arbetar i familjeföretag! Detta är för övrigt ett gammalt moderat krav, som vi har framfört i motioner och i åtskilliga andra sammanhang.

Jag vill också peka på de strikt negativa följder som regeringens skatt på pensionssparande får för familjeföretagen. De har tidigare haft en låg ATP och har därför ofta satsat på privata lösningar. Nu hugger regeringen av en del av denna trygghet på ålderdomen. Detta innebär, enligt min mening, en djup orättvisa, som vi har anledning att starkt protestera mot.

Herr talman! Jag nämnde inledningsvis att det ökade skattetrycket också lett till ökad rättsosäkerhet. I takt med den offentliga sektorns utbyggnad har myndigheternas befogenheter stärkts. Lagar som bevissäkringslagen och lagen om betalningssäkring, företagsbot och straffskärpningar vid eventuella brott i uppbördsfrågor har försatt företagarna i en orimlig situation. Om man därtill lägger att staten gett arbetsgivar- och arbetstagarbegreppen inte mindre än fem olika definitioner, förstår man hur omöjligt det egentligen är att ständigt göra allting rätt. Statens krav på effektivitet i uppbörden har gått före den enskilde medborgarens rättssäkerhet. Och målet för denna lagstiftning har varit företagarna.

I dag ser vi effekterna av denna mångfald av lagar. Elof Hjortberg i Göteborg, Halvar Alvgård i Vimmerby, Roland Nilsson i Nybro och Lars Gunnskog i Växjö är, herr talman, bara några exempel på småföretagare som råkat i myndigheternas klor. De har fått ta hela den ekonomiska smäll och det ideella lidande som orsakats av myndigheternas framfart. Likt ett tonårgång i Kungsträdgården har myndigheterna slagit till mot vederbörande. När misstanke om brott inte längre förelegat har företagaren lämnats ensam kvar, utan hjälp från den arbetsgivare på vars uppdrag myndigheterna arbetar, dvs. staten. Visst är myndighetspersoner också människor och visst skall även dessa kunna göra fel, men då skall staten ta sitt ansvar och ge full ersättning för myndigheternas misstag.

Men tyvärr verkar det som om regeringen inte ville få intryck av det inträffade. I betänkandet "Skatteutredningar – Slutbetänkande av utredningen om säkerhetsåtgärder m. m. i skatteprocess" (SOU 1986:39) föreslås

en fortsättning. Går de föreslagna åtgärderna igenom i riksdagen, tas ytterligare ett stort steg bort från rättsstaten. Plötsligt skall nämligen myndigheterna ges en ovillkorlig rätt att i skatteärenden bereda sig tillträde till privata utrymmen.

Vidare föreslår utredningen att vem som helst, bortsett från en trängre familjekrets runt den granskade, skall kunna höras under ed redan under skatteutredningens gång. Det betyder i klartext att grannar och arbetskamrater kan hämtas av polisen och föreläggas att vid vite avlägga ed och vittnesmål. Berättas efter avlagd ed inte hela sanningen, kommer den hörde att straffas med fängelse eller böter. Märk väl: utan att skäligen misstanke om brott föreligger – det är det som är det hemska i det här sammanhanget.

Nej, herr talman, så får inte en rättsstat fungera. Låt oss i stället införa ett strikt skadeståndsansvar för staten för fel som begås av statstjänstemän och återinföra ämbetsmannansvaret. Då blir förhållandet mellan myndighet och medborgare något mer jämbördigt. Detta är också någonting som vi från moderat håll sedan länge har markerat och fört fram i partimotioner.

Men den växande offentliga sektorn är inte bara ett problem ur skatterättslig synpunkt för de mindre och medelstora företagen. Den omfattande egenregin utestänger företagen från att vara med och räkna på den offentliga verksamheten. Visserligen säger upphandlingskungörelsen att bästa och billigaste anbud skall tas, men genom att driva verksamheten i egen regi kringgår den offentliga sektorn upphandlingskungörelsens regler.

Här och var börjar nu kommunerna gå ut på marknaden och köpa tjänster som tidigare varit reserverade för den offentliga egenregin – det skall villigt medges – men fortfarande betraktas enskilda företagare och deras anställda som en andra klassens medborgare, när de vill starta verksamhet inom vård- eller omsorgssektorn.

Från socialdemokratiskt håll försvarar man sig med att företag inte skall "tjäna pengar på vård och omsorg eller på folks sjukdomar". Jag tycker dock att inte minst den pågående arbetsmarknadskonflikten på ett drastiskt sätt visat på behovet av verkliga alternativ till den offentliga egenregin. I och med att politikerna valt att ensidigt bygga ut den offentliga sektorn, har man blivit utan alternativ vid en konflikt. Medborgarnas berättigade krav på service kommer då plötsligt i andra hand. Politikerna har satt de offentliga arbetsgivarna i en orimlig situation, där de blivit fångar hos de offentliganställdas fackliga organisationer. Dessa kan genom att ta ut mycket små grupper lamslå praktiskt taget hela samhället.

Men i stället för att avskaffa strejkrätten på den offentliga sektorn – utom vid myndighetsutövning – måste vi se till att få fram verkliga alternativ, alternativ som också öppnar möjlighet för människor som i dag arbetar inom exempelvis vårdsektorn att bli egenföretagare eller delägare. Genom att tillåta alternativ och konkurrens inom den offentliga sektorns ansvarsområde öppnar man oanade möjligheter till valfrihet för konsumenter och kostnads- och effektivitetskontroll hos beslutsfattarna.

Något som däremot skulle få negativa konsekvenser för sysselsättnings- och innovationsklimatet, inte bara i Stockholmsregionen, är den tanke som finns i regeringskansliet att lägga speciella skatter eller avgifter på företag i Stockholmsregionen. Låt mig konstatera att bara mellan Stockholm och

Arlanda väntas 15 000 nya jobb fram till år 2000 – det stod för övrigt ganska tydligt i tidningen häromdagen. Detta kan vi självfallet inte säga nej till.

Större delen av denna expansion väntas i de privata tjänsteföretagen. Att tro att de skulle flytta ut och etablera sig i landet i övrigt är en falsk dröm. Om nya skatter införs låter de helt enkelt bli att etablera sig och stannar kvar i existerande företag. De har ju valt att expandera just där marknaden finns och därför att de behöver den stimulans som både konkurrenter och kolleger kan ge dem. Därför vill jag uppmana regeringen, främst industriministern, att lägga tanken på den speciella Stockholmsskatten på hyllan.

Med detta, herr talman, har jag pekat på några faktorer som kan få en positiv inverkan på företagarklimatet. Detta i sin tur kan få mycket positiva följder för sysselsättningen. Vi vet i dag att inte mindre än 75 % av alla nyanställningar inom det privata näringslivet sker i mindre och medelstora företag, numera till större delen inom tjänstesektorn. Här finns en enorm potential för förnyelse och sysselsättning. Låt oss ta vara på detta genom att definitivt förbättra företagarklimatet.

Anf. 49 BRITTA BJELLE (fp):

Herr talman! Det är ingen hemlighet att det på nytt pågår en stor omflyttning i vårt land. Det är heller ingen hemlighet att de som flyttar tillhör varje utflyttningsregions viktigaste framtidsresurser – utbildningsbenägna och aktiva ungdomar samt småbarnsfamiljer. Om man granskar Stockholms läns landstings regionplan, förstår man därtill att de regionala klyftorna i dag bara ger föraningar om de framtida hoten.

Planen bygger på en planerad befolkningsökning på 300 000 människor fram till år 2020. I planen utgår man från att det skall ske genom ökad inflyttning från i första hand hårt drabbade län. Det betyder i klartext Norrland.

För att inte framtidsvisionerna om en mycket stark expansion i storstäderna och en avfolkning i glesbygd helt skall komma till förverkligande krävs en expansiv regionalpolitik. Men det behövs ett nytänkande på detta område. Den traditionella regionalpolitiken, som byggde på utlokalisering, omlokalisering, centralstyrning och förhandlingar med storföretag, är inte längre verkningsfull.

Vad säger då vår industriminister, som också är ansvarig för regionalpolitiken?

I en debattartikel i Norra Västerbotten skriver han: "Om vi planerar rätt och sätter in de regionalpolitiska åtgärderna rätt, bör vi kunna göra många fler orter till goda tillväxtregioner."

Industriministern fortsätter: "Avgörande för olika regioners möjligheter att utvecklas är en väl utbyggd infrastruktur, inte minst goda kommunikationer. Och det krävs att regionen kan erbjuda utbildning och tillgång till ny teknik." Det är också precis vad industriministern sade tidigare i dag. Det är glädjande att notera att industriministern inräknar infrastruktur, kommunikationer, utbildning och forskning i regionalpolitiken.

Men låt oss då titta på vad som händer inom dessa områden. Jag börjar med infrastruktur och kommunikationer.

Under föregående riksdagsperiod har regeringen beslutat att avskaffa

statsbidragen till kollektivtrafiken. I Norrbotten utgjorde statsbidragen 20 % av kollektivtrafikens kostnader. Det betyder att en femtedel av kollektivtrafiken måste dras in. Det gagnar, som industriministern sade, inte precis kommunikationerna. Vidare har regeringen beslutat att minska statsbidragen till drift av kommunala vägar samt att minska statsbidraget till byggande av nya kommunala vägar. Beträffande 1985 års järnvägspolitiska beslut menar regeringen att det nu blir naturligt att intresset i ökad utsträckning koncentreras på SJ-koncernens ekonomiska situation. Regeringen menar också att SJ även i fortsättningen skall ha kravet på sig att förränta investeringarna i infrastrukturen. Mot den bakgrunden är det inte så konstigt att SJ internt diskuterar att lägga ned all persontrafik under dagtid norr om Ånge.

Den uppfattning jag har fått när jag gått igenom regeringens propositioner på kommunikationsområdet är att regeringen inte alls prioriterar kommunikationerna eller satsar på en väl utbyggd infrastruktur i de mest utsatta länen.

Hur skall människor i Norrland tordas satsa på egna idéer och på turism eller vilja arbeta på närbelägna orter i glesbygd, om inte kommunikationerna är goda? Ekonomiskt självbärande blir de aldrig i glesbygd, men samhälls-ekonomiskt lönar det sig kanske ändå att satsa på dem. I detta sammanhang vill jag hänvisa till boken "Regional mångfald till rikets gagn". I den skriver en grupp forskare knutna till ERU att historien har lärt oss att de viktigaste regionalpolitiska åtgärderna inte är industripolitiska utan att infrastrukturens stomme av järnvägar, vägar och andra system har större betydelse.

Herr talman! Det andra blocket som industriministern hänvisade till var utbildning, forskning och ny teknik. Hur ser då förhållandena på dessa områden ut?

Norrlandsfonden har tillsammans med Umeå universitet och högskolan i Luleå låtit konsultföretaget INDEVO studera forskning och utveckling, fou, i övre Norrland och jämföra detta med Sverige som helhet. Rapporten visar att industrin i övre Norrland satsar mindre på fou än resten av landet. Uppskattningsvis ca 6 % av Sveriges industriella medel för fou satsas i de fyra nordligaste länen. Detta står inte alls i proportion till andelen av befolkningen, som är 11 %, och inte heller i proportion till förädlingsvärdet hos industrin i dessa län.

Eftersom företagens förmåga att klara produktförnyelsen och kunna konkurrera har ökat i betydelse, har också företagets forskning och utvecklingsverksamhet kommit att spela en allt viktigare roll för den långsiktiga konkurrenskraften. Företagens långsiktiga överlevnad står och faller med deras förmåga att utvecklas tekniskt. Detta måste dessutom ske i en allt snabbare takt, eftersom den genomsnittliga livslängden på produkterna tenderar att krympa. Just därför är det särskilt viktigt att fou-insatserna ökar i svaga regioner. Norrland är en sådan region.

Ett av skälen till att industrins utgifter för fou i övre Norrland är så låga är att antalet forskare och innovatörer inom den privata sektorn är proportionellt mindre i Norrland jämfört med övriga Sverige. Vidare finns det färre företag proportionellt i Norrland än i riket som genomsnitt. Basen för fou-personal kommer från högskolor, universitet och forskningsinstitut. I rapporten påpekas att utbildningen i Norrland för närvarande inte räcker till

för att utgöra en tillräcklig rekryteringsbas.

Eftersom företagen i övre Norrland satsar för litet på egna forskare och egna innovatörer, behöver universitet och högskolor i Norrland en starkare basorganisation än i övriga Sverige för att kunna svara mot de förväntningar som Norrlandsindustrin ställer på dem.

Vidare lyckas universitetet och högskolorna i övre Norrland inte dra till sig den del av sektorsanslagens pengar som skulle motsvara regionens andel av befolkningen. Också detta beror förmodligen på en för svag basorganisation hos dessa.

I rapporten har man dessutom kunnat påvisa att det finns statistiska samband mellan utbudet av utbildade vid högskolan i Luleå och de datatekniska företagens utveckling i regionen och att motsvarande samband även kan finnas när det gäller bioteknik.

Mot bakgrund av detta är det viktigt att konstatera att om övre Norrland något så när skall kunna hänga med i den strukturomvandling som redan är på gång i vårt land, måste de norrländska högskolorna och Umeå universitet vara starka och välutvecklade för att dels kunna hänga med vid forskningsfronten, dels vara en länk mellan regionen och de högteknologiska centrum som växer upp i Stockholmsområdet och Västsverige. För att göra detta möjligt krävs konkreta åtgärder, i stället för vackra ord och tilltalande teorier. Även här kan man konstatera att riksdagen – mot regeringens önskan – föreslog 20 miljoner mer än regeringen till de tekniska högskolorna. Det finns även flera andra liknande områden där regeringen har föreslagit förhållandevis litet och de borgerliga partierna – faktiskt tillsammans – har föreslagit betydligt mer. Här kan jag särskilt visa på att folkpartiet i sin motion har föreslagit 150 miljoner mer än regeringen för forskning inom högskolan och för högskoleutbildning.

Slutligen, herr talman, vill jag tala om jordbruket. Det är ganska tragiskt att behöva konstatera att jordbruket har störst betydelse för sysselsättningen i de delar av landet som ger minst bidrag till landets jordbruksproduktion, beroende på de sämre klimatförhållandena.

Omvänt kan man säga att det i och för sig är naturligt att huvuddelen av livsmedelsproduktionen sker i de områden som har de bästa förutsättningarna. Men av flera nationella skäl vill vi behålla jordbruk också i Norrland. Om detta råder enighet i riksdagen. Men dessutom är ett livskraftigt jordbruk ett sätt att stoppa ytterligare avfolkning av glesbygd, och därför krävs en progressiv jordbrukspolitik för Norrlands jordbruk.

Det norrländska jordbruket spelar stor roll för sysselsättningen i Norrland. På många ställen i en glesbygd kan jordbruket kombineras med satsning på skogsbruk, turism, småindustri, bärödling m. m. Tillgänglig statistik visar också att samhällskostnaden för att tillskapa nya arbetstillfällen inom jordbruket är mycket liten i jämförelse med vad liknande insatser kostar inom den tillverkande industrin eller inom den offentliga sektorn.

Hur ser då regeringen på denna viktiga fråga?

Norrlandsstödet, som numera anses höra till de regionalpolitiska instrumenten och som också är en förutsättning för att kunna ha ett livskraftigt jordbruk i Norrland, vill regeringen inte öka, trots att jordbruksnämndens översyn av Norrlandsstödet visar att Norrlandsstödet under 1980-talet varit

helt otillräckligt. Riksdagen beslutade mot regeringens vilja att höja Norrlandsstödet med 100 milj. kr.

Man ställer sig frågan: Vilka områden avser regeringen egentligen att satsa på för att i vart fall bromsa den accelererande utflyttningen från Norrland? Inte tycks det, som man säger, vara kommunikationer. Inte tycks det vara forskning och utbildning, och inte heller tycks det vara jordbruk. Vad är det egentligen, i konkreta termer, man vill föreslå?

Anf. 50. ALF SVENSSON (c):

Herr talman! Under sensomaren har mycket av den allmänpolitiska debatt som försiggår i massmedia handlat om finansministerns planerade skatt på pensionsförsäkringar. Den debatten har för övrigt fortsatt här i dag i kammaren. Månad efter månad har också våldet på gator och torg fått de stora rubrikerna och den rejäla uppmärksamheten. Det skall bli en het höst, har de politiska kommentatorerna utlovat. Det segslitna tvistandet runt kollektivanslutning skall förstås också medverka till temperaturhöjningen.

För oss i kds är det ofattbart att finansministern och regeringen ger sig på pensionssparandet. Åtgärden andas i själva verket samma respektlöshet gentemot individens rätt att planlägga och bestämma som vad kollektivanslutningen gör.

I regeringsförklaringen fick vi veta att regeringen kommer "att föreslå en engångsskatt på livförsäkringsbolagens förmögenheter. Avkastningen från denna skall oakkortat tillfalla de sämre ställda pensionärerna." – Det kan låta bestickande. Och det kan knappast vara vare sig sakpolitiskt eller strategiskt klokt av oppositionen att inte möta regeringens löfte att förbättra för de pensionärer som har det ekonomiskt sämst. Det är också vår bestämda uppfattning att vissa pensionärsgrupper måste få ekonomiska förbättringar. Därför måste Kjell-Olof Feldts tilltag mötas med ett konkret förslag som reellt förbättrar för de sämst ställda pensionärerna. Vårt förslag är att oppositionen tar sig samman och deklarerar att de miljarder som de kollektiva löntagarfonderna lagt under sig skall, sedan dessa fonder upplösts, gå till pensionsfonderna och de sämst ställda pensionärerna. Vill man vinna förtroende och visa vilja att konkret förändra och förbättra, duger det knappast att själv komma tomhänt när man skall ropa nej till andras alternativ.

Under de senaste veckorna har verkligen också lönerörelsen skaffat sig uppmärksamhet. Jag tycker att det är ytterligt angeläget att understryka, att det förvisso inte enbart är lönerörelsen som avgör människors materiella standard. Vi lever ju alla i hushåll. Hushållsekonomin regleras i allra högsta grad via skattepolitik och bidragsbestämmelser. För mig är det fullständigt ofattbart att regering efter regering, det myckna talet om solidaritet och rättvisa till trots, kan acceptera en skattepolitik och bidragspolitik som knappast alls tar hänsyn till vårdansvar och försörjningsansvar. Varken för den SACO-anslutne läkaren eller för kommunalarbetaren med familj är det via lönerörelsen som den materiella standarden nämnvärt regleras, utan den bestäms av om familjen har en eller två förvärsinkomster. Det kan inte finnas någon i något politiskt parti som inte är väl informerad om att det i dag är barnfamiljer med en förvärsinkomst som är den ekonomiskt eftersatta

gruppen. Arbetsgivaren, staten, ordar mycket, och med all rätt, om att inflationen måste hållas nere för att reallöneförbättringar skall kunna ske. Skall de mest behövande grupperna få realförbättringar krävs en skattereform, som tar hänsyn till vårdansvar och försörjningsansvar. Vi i kds förordar rätten för makar att tudela inkomsten vid beskattningstillfället, så att man får överföra upp till fyra basbelopp, i nuläget alltså ca 93 000 kr. Denna tudelningsprincip kombinerad med en vårdlön är odiskutabelt de åtgärder som är nödvändiga för att det myckna talet om solidaritet och rättvisa inte skall klinga ihåligt.

En arbetsgrupp inom centerpartiet har nyligen presenterat ett konkret förslag till avvecklingsplan för kärnkraften. Förslaget innebär ett välkommet underlag för den fortsatta debatten. Katastrofen i Tjernobyl understryker med all önskvärd tydlighet att avvecklingen måste påbörjas omgående. Det är absolut oförsvarligt att energirådet hittills undvikit att ta itu med det som måste betraktas som dess viktigaste uppgift – att presentera en politiskt förankrad konkret plan för övergången till en ny energipolitik. En stängning av de båda Barsebäcksreaktorerna samt Ringhals 2 är den inledning av kärnkraftsavvecklingen som nu krävs. Denna avveckling bör kunna vara avslutad år 2000.

Herr talman! Regeringens ansatser att nu mera radikalt ta itu med miljöproblemen – jag tänker bl. a. på att ett separat miljödepartement skall inrättas – hälsas med tillfredsställelse. Låt oss nu verkligen få se att kampen mot försurning, kampen mot havsdöden, kampen mot att våra livsmedel blir giftbemängda etc. intensifieras. Jag kan exempelvis inte anse det rimligt, att åkermark läggs i träda och att jordbrukare lockas att upphöra med sin verksamhet genom att tilldelas avgångsvederlag, för att man på så sätt skall komma till rätta med det s. k. livsmedelsöverskottet. Vi har nu i Sverige den historiska chansen att planlagt styra svenskt jordbruk ut ur sitt tilltagande gift- och kemikalieberoende. Tar inte regeringen den chansen nu, då är jag rädd, herr talman, att vårt jordbruk, genom de arealbegränsande åtgärder som nu vidtas och föreslås, än mer fastnar i ett kemikalie- och giftberoende. En minskning av kemikalieanvändningen i jordbruket minskar både överskottsproblemen och miljöproblemen. Svenska naturskyddsföreningen har i en skrivelse till jordbruksministern framfört synpunkter som innebär att den nuvarande åkerarealen i stort sett skall behållas och att överskottet i första hand skall bemästras med minskad produktion per arealenhet. Livsmedelsdebatten kommer med all säkerhet att intensifieras. Vårt lands jordbrukare skall då inte behöva klä skott för den politik som drivit dem till nuvarande brukningsmetoder. Låt oss i stället nu enas runt parollen: Giftfri mat! Och låt oss dessutom ge upp vårt lands nära nog halsstarriga motstånd mot att differentiera moms. Det är dags att tillse att maten blir både giftfri och momsfri.

Herr talman! Det har, som vi alla vet, ordats mycket om konfiskation på sistone. Vi står emellertid alla ansvariga för en konfiskation som faktiskt är långt värre än Kjell-Olof Feldts tilltag, nämligen konfiskationen av vad någon kallat "det biologiska kapital" som tillhör kommande generationer. När det kapitalet, som möjliggör mänskligt liv, är förbrukat är också framtiden förbrukat.

Herr talman! Miljödebatten handlar i allra högsta grad om vår fysiska miljö, men den måste också handla om vår andliga miljö. Det är mer än hög tid att befria våra barn från videovåldet. Lika väl som svavlet försurar och ödelägger, brutaliserar och ödelägger den ständiga våldsinläring som åtskilliga videogram består med. Jag tycker att det är rent oförsvarligt av vuxen-Sverige, av myndigheter, av oss, att ställa barn och ungdom vid skampålen och till svars, när de repeterar bråkdelar av de handlingsmönster och det beteende som vi låter videogrammen lära dem. Inte kan vi fortsätta begära att unga lättpåverkade sinnen skall kunna hålla sig med gränser mellan vad som är rätt och orätt, tillåtet och otillåtet, när de formligen får dränka sina känslor och sudda ut sina rättsbegrepp.

I detta sammanhang, herr talman, vill jag verkligen också påtala att det sannerligen inte enbart är det våld som tidningarna rapporterar om som förekommer.

Enligt statistiska centralbyråns sammanställning Offer för vålds- och egendomsbrott, Levnadsförhållanden, Rapport Nr 24, Stockholm 1981, utsattes under ett år, undersökningsåret 1978, i Sverige 25 000 kvinnor för våld i bostaden. I flertalet av dessa fall var alkohol den utlösande faktorn till våldshandlingen, som oftast upprepades flera gånger under året. 15 000 av dessa 25 000 kvinnor hade barn. I rapporten säger SCB att den undersökningsmetod som använts med säkerhet lett till för låga siffror.

År 1983 publicerade professorerna Rolf Zetterström och Ingvar Nylander, S:t Görans sjukhus i Stockholm, en artikel som handlade om barns situation i en ung Stockholmsförort. De påstod att vart åttonde barn levde i ett missbrukarhem. Om detta överförs till hela landet och man utgår från att det för riket i övrigt gäller att vart sextonde barn lever i missbrukarhem, innebär detta att ca 100 000 svenska barn lever i missbrukarhem.

Det är sannerligen inte svårt att förstå att mycket våld döljs bakom fasaderna i vårt land och att mycket gatuvåld får sina impulser där. Kampanjen mot våldet måste för att nå rejäla resultat också ta itu med alkoholbruk och droghantering. Jag hoppas verkligen att alla partiledare i detta hus inte skall behöva bli f. d. partiledare, innan de på allvar börjar ägna sig åt dem som slås ut av alkoholen.

Herr talman! Det går ett stråk av nonchalans genom Sverige gentemot människovärdet, ett förakt för svaghet. Detta har fått sin näring från många olika håll. Jag tror egentligen inte alls på förbud, men jag är helt övertygad om att det krävs en motkraft, en moralisk och etisk vaccinering mot det förakt för människovärdet som smyger på så många och som drabbar den svage, och som faktiskt lätt kan klä sig även i vetenskapens och den moderna teknologins rock. Jag är helt övertygad om att respekten för människolivets okränkbarhet måste indoktrineras i oss alla, om vi skall kunna hålla alla våldsimpulser, alla destruktiva krafter stängna. Det duger sannerligen inte att möta vare sig rasism, våldsglorifiering eller ens brist på framtidstro med ett moraliskt och etiskt vakuum. Vi motar inte undan otrygghet och rotlöshet och allt vad detta för med sig genom att överlämna våra barn till allmän värderelativism eller livsåskådningsmässig neutralitet. Jag finner det ytterligt förvånande, när vi ser stöldstatistiken, att ingen frågar sig om det ökande antalet stölden kan ha något att göra med att barn och ungdom inte får lära sig

att Du skall icke stjåla. Jag vågar påstå att kristendomen har en mycket viktig roll att spela när det gäller att möta rasism, våld, bristande respekt för andras egendom och bristande framtidstro.

Herr talman! Borde inte en allmänpolitisk debatt i vårt land, där den materiella välfärden är minst sagt omfattande men människans, och i synnerhet barnens, inre trygghet inte sällan saknas, handla om just de livskvaliteter som inte så lätt mäts i kronor och ören? Det hjälper inte en människa om hon vinner hela världen men förlorar sig själv. Borde inte fredsarbetet, som ibland kan sporra till de frejdigaste artiklar, börja i våra hem, makar emellan, i de nära och små sammanhangen? Borde inte fredsarbetet i förstone söka få stopp på exploateringen av människovärdet? Det är min mening. Jag hörde den mer än välförtjänte fredspristagaren, Elie Wiesel, yttra: "Vi måste göra något med människohjärtat." Så är det! Vi debatterar hjärtdöd och hjärndöd, och socialministern vet tydligen varken in eller ut när det gäller lämplig tid att lägga den aviserade propositionen. Tänk om det kunde läggas en proposition som handlade om att göra människohjärtat varmare och mer inriktat på att främja fred och försoning, mer benäget att skapa trygghet och harmoni i närmiljöer och naturligtvis också i de vidaste sammanhang.

Herr talman! Jag sitter inte och väntar på den propositionen från någon regering, men jag är fast övertygad om att skall vi få också de livskvaliteter, som vi inte kan köpa för pengar, men som är så absolut nödvändiga för att vi skall ha fog för att kalla vår standard hög, då måste Sveriges riksdag mer än hittills våga sig in i värderingsdebatter, då måste politiska partier överge sin fasta tro på att staten kan vara etiskt neutral. Då måste den politiska debatten genomsyras, klart visa att vi insett och inser att människan lever inte allenast av bröd.

Herr talman! Låt mig allra sist, i samband med talet om att "göra något med människohjärtat", som fredspristagaren uttryckte det, få vädja till statsminister Ingvar Carlsson och utrikesminister Sten Andersson att nu på ett kraftfullt och oeftergivligt sätt göra Leila Millers och Valdo Randperes krav till sitt, att Leila Miller och Valdo Randpere skall få återförenas med sin dotter Kaisa. Vi känner till att det bedrivs en sådan kampanj, i synnerhet av mamman Leila själv. Det kravet måste höras från Sverige så att det formligen ekar bakom murarna i Kreml.

Anf. 51 JAN JENNEHAG (vpk):

Herr talman! Tjugo års erfarenhet av regionalpolitiken har lärt oss att den inte har varit särskilt effektiv. Riksdagen har vid många tillfällen i stor enighet fastställt höga mål, men praktiska medel för att nå dessa mål har saknats.

Regionalpolitiken kännetecknas närmast av uppgivenhet och fromma förhoppningar om att privatkapitalet skall lockas att ta sitt ansvar. Industriministerns belättna uppräknig av åtgärder tidigare i dag ändrar ingenting. Resultatet ser vi med skrämmande tydlighet.

I Sveriges inland, i kommunerna från Värmland till Norrbotten, pågår förändringar som snabbt kommer att göra allt större delar till ödemark. Folket som lever och verkar i inlandet är de stora förlorarna. Kraftfulla

samordnade åtgärder måste till snabbt för att säkra arbete och grunder för ett socialt och kulturellt meningsfullt liv.

Om vi inte hade haft expansionen inom den offentliga sektorn skulle problemen säkert ha varit ännu större. De borgerliga attackerna mot vår gemensamma sektor måste därmed också ses ur ett regionalpolitiskt perspektiv. Erik Hovhammar verkar tycka att den offentliga sektorn mest är en börda för folket. Det måste bygga på massiv okunskap om människors verkliga behov.

Den borgerliga politiken, sedan 1982 under socialdemokratisk ledning, har gjort att en ny våg av flyttlass börjat strömma från Norrlands inland till södra Sverige. På de senaste fem åren har befolkningen minskat med över 22 000 invånare, varav 5 000 de senaste två åren.

Beskedet om nedläggningar duggar tätt och nya är att vänta. Det gäller industriell verksamhet, gruvnäringen och jordbruket. Riksdagen må uttala hur mycket som helst att inlandet skall ha ett jordbruk, men som läget är nu sker avvecklingen i en förfärande takt. Åldersstrukturen på yrkesverksamma jordbrukare är sådan att det är mycket enkelt att göra prognoser över inlandsjordbrukets död. Unga jordbrukare måste ersätta dem som slutar. De måste ges villkor så att gamla brukningsenheter kan hållas vid liv och inte läggas för fädot. Argument för det har riksdagen uttryckt många gånger.

Läget i malmfälten visar mycket tydligt skillnaden mellan borgerlig och socialistisk politik. Den s. k. vilda strejken som nu pågår vid koppargruvan i Aitik klargör konflikten mellan företagsekonomiskt tänkande och arbetarnas självklara rätt att slåss för sin överlevnad.

Försäljningen av Viscaria är ett annat exempel. Naturtillgångar skall ägas av oss alla här i landet och inte, som i detta fall, säljas t. o. m. till utlandet.

När löntagarfonderna diskuterades fanns förhoppningar hos många socialdemokrater om att de skulle bli ett instrument för att utveckla industri och skapa nya arbeten. Vi kommunister var avsevärt mindre entusiastiska. Tyvärr har vi fått rätt. Fonderna har inte betytt någonting för att utveckla eftersatta regioner. Norrfondens agerande har varit näst intill kriminellt – det är inte bara vi kommunister som anser detta. Fondernas placeringspolitik motverkar helt enkelt regionalpolitikens mål.

Den s. k. Mellanfondens, dvs. fjärde löntagarfondens, placeringspolitik formuleras så här: "Huvudmålet är att nå bästa förmögenhetstillväxt jämfört med övriga fonder. Undermål bör vara att om möjligt bidra till företagsutveckling i Sverige." Vad är detta annat än urtypen för kapitalistiskt beteende på bekostnad av folkets behov! Löntagarnas pengar används för att göda börsen och dess spekulanter. Utan reprimand eller annan påföljd från regeringens sida handlar fonderna emot fondlagen och dess anda i en omfattning som knappast skulle tillåtas för privata placerare.

Statsministern sade förut i dag att fonderna spelar en positiv roll. Ja visst, positiv för kapitalisterna men inte för Sveriges folk.

Regeringen har utrymme i riksdagen för att kunna föra en radikal arbetarpolitik. Men man föredrar att vänslas med borgarna. Verkningarna ser vi i regionalpolitiken. Arbete, service och en god miljö i hela landet kräver maktförändringar. En första förutsättning för en aktiv regionalpolitik är att samhället tar makten över kreditväsendet. Vi behöver kraftiga

investeringar i infrastrukturen. Regionalpolitiken skall styra förläggningen av den högre utbildningen, inte kapitalets vinstkrav. Det behövs ökade investeringar för att förädla landets egna tillgångar och råvaror, ny energiteknik, utökade järnvägstransporter och telekommunikationer.

Vpk har tidigare genom en motion av min företrädare Sven Henricsson krävt att det skall inrättas en inlandsdelegation. Tyvärr avslogs förslaget av vårriksdagen, men behovet av kartläggning av inlandets möjligheter och ett instrument för att garantera samverkan mellan inlandskommuner, länsorgan, utvecklingsfonder, löntagarfonder, Norrlandsfonden och glesbygdsdelegationen blir starkare för varje dag. Skapar vi inte ett sådant organ kommer vi att få se exempel på lokala initiativ, som förvisso inte kommer att bidra till att samhället kan ta kraftfulla samlade grepp över regionalpolitiken. Ett sådant exempel är projektet Bandstad i Västernorrland, ett sammanhängande område från Njurunda i söder till Älandsbro i norr. Tanken är att om man inte gör något kommer Sverige om några decennier att bestå av Stockholm, Göteborg och Malmö. Genom Bandstad får vi i stället Stockholm, Göteborg, Malmö och Sundsvall. Skillnaden kan tyckas vara marginell, och den är inte ens entydigt positiv. Vi kommer som sagt säkert att få höra om liknande initiativ från andra områden. Bilden av splittring och maktlöshet förstärks. Vem inbillar sig annat än att det är i relativt starka områden som sådana tillväxtzoner bedöms ha en framtid? Vem tror annat än att det är inlandet som får släppa till ungdom, kunnande och råvaror?

Regionalpolitiken är en ödesfråga för inlandet. För att den skall bli framgångsrik krävs socialistiska lösningar, precis som Jörn Svensson påpekade tidigare i dag. När skall regeringen – i kraft av en socialistisk majoritet i riksdagen – äntligen börja föra en socialistisk regionalpolitik? Socialdemokrater och borgerliga partier knådar i samma deg, men den degen kommer aldrig att ge bröd.

Britta Bjelle ville ha några goda och viktiga åtgärder vidtagna, men med vilka styrmedel skall det ske? Det räcker inte att bara önska.

Nödvändigheten av en socialistisk politik blir än tydligare om vi ser oss om utanför rikets gränser. De transnationella företagen blir allt mäktigare, och detta påverkar naturligtvis på ett avgörande sätt viktiga beslut även i vårt land. Det är verkligen fråga om Sverige i imperialismens nät, som för resten är titeln på C.-H. Hermanssons senaste bok. De ledamöter som inte har läst den kan ju önska sig den i julklapp. Jag kan försäkra att juluppehållet inte blir förgäves för den som läser den boken.

Vårt land kan naturligtvis inte fortsätta att vara beroende av internationellt storkapital, om vi skall kunna föra en politik för våra egna behov. Ett ökat utbyte med statshandelsländerna Sovjet, Kina m. fl. är det självklara alternativet. Sveriges roll i ett framtida Europa kan bli den som inlandet i dag har i Sverige.

Jag frågar åter: När skall socialdemokratin och regeringen börja driva en socialistisk regionalpolitik?

Anf. 52 ROLAND BRÄNNSTRÖM (s):

Herr talman! I den allmänna debatten om arbetsmarknads- och regionalpolitiken får vi västerbottningar ofta höra att våra problem ej är av samma

omfattning och svårighetsgrad som andra Norrlands- eller skogsläns problem.

Påståendet är både rätt och fel. Hur kan då en jämförelse vara både riktig och felaktig? Jo, därför att skillnaderna inom länet är så stora. Låt mig därför något beskriva Västerbotten både geografiskt och strukturellt – med positiva utvecklingsmöjligheter men också med de svårigheter som finns i länet och då främst i våra inlandskommuner. Jag kommer efter den beskrivningen att framhålla betydelsen av insatser inom några områden, insatser som kommer att vara helt avgörande för vilken framtid människorna i mitt län kan se fram emot.

I min beskrivning skall jag först säga något om geografin. Länet sträcker sig från hav till fjäll ca 40 mil, från en i många avseenden väl utvecklad industri- och jordbruksbygd genom en skogsbygd till en på naturupplevelser rik men fortfarande svagt utvecklad fjällregion.

De två stora kustkommunerna Umeå och Skellefteå med tillgång på högre utbildning, goda resurser inom vård och förvaltning samt en under senare år omstrukturerad och modern industri utgör viktiga stödjepunkter.

Det är också i dessa kommuner som tillväxten sker. Främst då i Umeå, både strukturellt och befolkningsmässigt. För Skellefteås del är befolkningstalet i stort oförändrat under senare år, medan däremot den industriella strukturen har genomgått stora förändringar. De tidigare traditionella verksamheterna har minskat i volym, medan en allt klarare och mycket positiv utveckling skett inom datateknikområdet.

Hur har då inlandskommunerna förändrats och vilken utveckling kan förväntas?

Deras stora beroende av basnäringarna jord och skog, gruvhantering och kraftproduktion består i huvudsak, även om en betydelsefull industriell struktur börjar växa fram i några av dessa kommuner. Men hotet mot den nya industristrukturen förmörkar tillvaron för såväl anställda som ansvariga i kommunerna. Jag behöver bara nämna de problem som följer i spåren av den kraftiga nedskärning som pågår inom gruvnäringen med effekter i ett flertal orter och företag, effekter som ej går att möta med enkla åtgärder utan kräver en långsiktig och bred förstärkning av infrastrukturen.

Vad innehåller då en sådan förstärkning och vilken betydelse har den? Vilka är de mest påtagliga bristerna och vilka åtgärder kan avhjälpa dessa?

Ett nyckelord som jag ofta möter vid samtal om länets problem och utvecklingsmöjligheter är "bättre kommunikationer". I detta begrepp ingår då alla slag av transporter men också annan kommunikation till och från regionen. Krav på ett inlandsflygfält framförs ständigt och med allt större skärpa. Västerbotten är såvitt jag kan se det enda län av den storleken som saknar reguljär flygförbindelse inom godtagbart avstånd till så många kommuner.

För många av inlandskommunerna är 20 mil eller mer till Skellefteå eller Umeå ett stort hinder för utveckling och kontakter med omvärlden. Bilden blir inte bättre av att "Hela Sveriges Järnväg" SJ såväl kvalitativt som tidsmässigt framstår som alltmer otidsenligt och ointresserat av stora delar av landet.

På telekommunikationens område pågår en teknisk förnyelse. Den förnyelsen måste erbjudas hela landet och den bör dessutom nu användas till att fullfölja det en gång för televerket uttalade målet "ett rundare Sverige".

Till det ansvariga statsrådet vill jag framföra hälsningen: Låt samma principer genomsyra såväl transporter i luften, på räls eller via kabel som nu gäller för posten – tillgänglighet, enhetstaxor så långt detta är möjligt och ambition att verka över hela landet och för människorna oavsett var de är bosatta. En sådan uttalad målsättning med klar förstärkning av infrastrukturen skulle påtagligt öka möjligheterna att förstärka näringslivets struktur, utvinna naturresurserna och utveckla en turistnäring där de naturliga förutsättningarna är mycket goda.

I en allmänpolitisk debatt finns naturligtvis starka skäl att även belysa den betydelse som våra basnäringar har men även att framföra synpunkter på åtgärder som bör vidtas.

Skogen har stor betydelse för sysselsättning och råvaruförsörjning till industrin, men det krävs en konsekvent och långsiktig politik för att till fullo utnyttja denna resurs. En strikt tillämpning av skogsvårdslagen är en god början.

En fortsatt gruvhantering kräver att malmetning, prospektering, bedrivs på sådant sätt att malmtillgångar kartläggs och görs tillgängliga i god tid för att utbrutna gruvor skall kunna ersättas med nya brytvärda fyndigheter. Den nuvarande nivån på satsningar från LKAB, SGAB och Boliden på prospektering är enligt min mening otillräcklig. Här tror jag det är dags för ett större engagemang från statens sida. Ett samlat grepp om verksamheten i samhällets regi är enligt min mening enda garanten för att nivån hålls väl uppe och att fyndigheterna långsiktigt bäst utnyttjas. Kostnaderna för detta kan återtats när brytningen påbörjas.

De små kommunernas ekonomi är mycket begränsad. Skatteutjämningen utgör ofta den avgörande resursen för hur stort utrymme som finns för investeringar. Det är därför angeläget att det provisorium som nu gäller ersätts med ett mera långsiktigt förslag i huvudsak enligt skatteutjämningskommitténs förslag. Speciell omtanke vid förslagets utformning bör ägnas våra allra minsta kommuner.

Herr talman! Låt mig slutligen understryka vikten av att inom regionala stödjepunkter vidareutvecklas för att härigenom kunna ge det stöd och den service som människor i den verkliga glesbygden också har rätt till. En sådan utveckling måste baseras på att alla samhällsorgan samordnar sina resurser och delar ansvaret för den regionala utvecklingen. Den politiska målsättning som vi socialdemokrater står för måste i handling verkställas av såväl generaldirektörer som andra, vilka inom olika samhällsorgan har som uppgift att fullfölja riksdagens och regeringens riktlinjer och beslut om regionalpolitiken.

Anf. 53 GÖTE JONSSON (m):

Herr talman! Det står inte rätt till med tryggheten i Sverige. Sparkarna i Kungsträdgården, slagen utanför Chalmers i Göteborg och på campingplatsen i en Stockholmsförort visar detta. De många barn som far illa och ungdomarna med missbruksproblem och våldsdyrkan är också skrämmande

bevis, liksom de gamla som inte vågar gå ut på storstadens gator eller de gamla som känner oro i sin stuga i skogsbrynet. Tidigare var granens sus ett bevis på trygghet. I dag är granens sus ofta för de här gamla ett ackompanjering till rädsla för ovälkomna besök och våld i det ensliga belägna hemmet.

Herr talman! Vårt gamla fina land har blivit fattigare – fattigare på etik och på moral. Jag tror att vi måste sluta upp för att på nytt plocka fram de gamla värden som har varit bärande för vår demokrati och för vår välfärd utveckling under så många år. Materialismen har ersatt väldigt mycket av idealiteten. Vi måste återgå till gamla beprövade moralbegrepp och värderingar. Den gyllene regeln att allt vad ni vill att människorna skall göra er, det skall ni också göra dem, blir aldrig för gammal i det mänskliga umgänget och inte heller när det gäller relationen mellan staten och den enskilde.

Vi måste på nytt ta ansvar för varandra, personligt ansvar. Vi måste predika vad som är skillnaden mellan ditt och mitt. Där får inte finnas någon flummighet om att det tillhör oss alla, utan klara gränser och klar respekt. Vi måste gå ut och tala om, att staten inte kan ersätta samvetet.

Tyvärr har vi hamnat i litet av den situationen att – jag tror jag har sagt det tidigare – vi har förstatligat den barmhärtige samariten. Vi har givit honom reglerad arbetstid, lagstadgad semester och föräldraledighet och placerat honom på socialkontoret. Det är inget fel att vi har gjort så, men felet är om vi tror att detta räcker, om vi menar att detta skall ersätta den enskilda människans ansvar för sig själv, för de närmaste och för sina medmänniskor.

Det har tyvärr blivit så, att skattsedeln ses som ett fribrev, och i detta fribrev ligger också litet grand av en inkompetensförklaring av den enskilde och hans förmåga att ta ansvar. Det heter ju att det är staten som skall ta över och den enskilde göra sig icke besvär i olika sammanhang.

Den sociala bristen är påtaglig. Staten och kommunerna klarar inte tryggheten. De pålagor och det ansvar som en socialdemokratisk regering lägger på det offentliga hjälper inte. I den situationen vet vi att väldigt mycket av otrygghet och lidande utvecklas. Den socialdemokratiska politiken klarar inte tryggheten. Det är nästan så, att ju mer socialism det är, desto mindre trygghet blir det. Vi kan se det i historien i olika länder och i olika skeden. Det finns länder där doktrinen lyder att den fulländade staten inte kan göra fel, och därför är det fel på de människor som inte ser statens förträfflighet. I detta ligger en oerhörd fara, nämligen att man frántar den enskilda människan ansvaret. Framför allt tar man bort tilltron till den enskilda människans ansvar och sociala patos.

Herr talman! Jag vill peka på några områden i vårt svenska samhälle som tyder på att vi har brister i ett system som bygger på socialdemokratisk politik. Jag vill börja med familjepolitiken.

Tvåbarnsfamiljen i Norrköping som vill vara hemma och ta hand om sina barn och som begär litet grand stöd av samhället inom ramen för biståndsparagrafen i socialtjänstlagen får nej. Man går så långt man kan när det gäller överklagningsmöjligheter men får nej, därför att önskemålen strider mot socialdemokratiska doktriner. Vad blir resultatet? Resultatet blir en ökad otrygghet för tvåbarnsfamiljen i Norrköping.

De föräldrar som har infektiönskänsliga barn som inte kan vara på det kommunala daghemmet har inga alternativ i det socialdemokratiska Sverige.

Detta visar på en otrygghet för dessa föräldrar och för dessa barn.

De föräldrar som gärna vill att deras barn skall gå i en kristen förskola har inte heller några alternativ. Man säger nämligen att det är kommunen som har ansvaret, och alla barn skall i princip formas utifrån samma barnomsorg.

Familjen räcker inte till, har det hetat. Den offentliga barnomsorgen är bättre för barnen, står det i propositionen från förra året, än om barnen stannar hemma hos föräldrarna. Jag skulle vilja fråga statsrådet: Hur vågar ni skriva detta i ett läge då vi ser hur viktigt det är att föräldrasituationen stärks, i ett läge då vi ser att det offentliga – staten och kommunerna – inte klarar av att ta över föräldraansvaret. Det strider mot naturen. Inget är naturligare än att vara förälder, och inget är naturligare än föräldraansvaret. Därför är det onaturligt att med politiska beslut plocka bort föräldraansvaret och lägga det på kommunala institutioner.

I socialdemokratiens Sverige är den medelålders mannens stora önskan att få besked om hur allvarlig hans hjärtsjukdom är. I snart ett år har han väntat på kallelsen till sjukhuset för undersökning. Det blir ju inte roligare, säger han, av att man vet att patienter dör varje år i väntan på undersökning.

Vi vet att köerna är långa när det gäller hjärtoperationer, starroperationer och höftledsoperationer. Detta förorsakar mycket onödigt lidande.

Sedan beror det mycket på i vilket landsting man befinner sig i, i vilket landsting man råkar vara hjärtsjuk, ha kärlekskramp eller lida av en annan svår sjukdom.

I Göteborg finns det ett privat hjärtcentrum. När vissa landsting inte klarar av patientköerna utnyttjar man det privata hjärtcentrat i Göteborg. På detta sätt hjälper man patienterna. Andra landsting säger att detta strider mot politikens inriktning. Därför utnyttjar man inte detta hjärtcentrum i Göteborg. Då är det tydligen bättre att patienter dör, eller att lidandet fortsätter ytterligare några år i stället för att man utnyttjar de resurser som finns. Om vi inte hade haft bara ett privat hjärtcentrum utan flera hade ännu fler kunnat hjälpas från sina allvarliga lidanden.

Det finns läkare som vill jobba extra på en privatpraktik eller på en fritidspraktik. Det stämmer inte heller med doktrinen. Då är det bättre att de som står i kö får vänta än att utnyttja de personella och fysiska resurser som finns i vårt land.

Herr talman! Man skulle kunna vara drastisk och säga att i Gorbatsjovs Sovjet får man köa för TV-apparater och köttbitar, och i det socialdemokratiskt styrda Sverige får man köa för hjärtoperationer, starroperationer och höftledsoperationer. Man kan skratta åt detta, och man kan mena att det är överdrifter, men detta visar ju att om man in i minsta detalj går in för en total politisk planering och styrning, får man problem som man inte har åsyftat. Jag tror inte att den socialdemokratiska regeringen tycker att detta är en idealsituation. Men man hamnar där, eftersom man bortser från flexibilitetens och alternativens förutsättningar även på det sociala området.

I socialdemokratiens Sverige – vi kan läsa det i Aftonbladet, irrar en gravt förvirrad 71-årig kvinna omkring i strumplästen utomhus i timmar utan att veta vad hon heter eller var hon bor. "Det är min lilla mamma. Trots att hon inte klarar sig får hon ingen plats i långvården", säger Kerstin Carlsson i Stockholm.

Samtidigt säger de socialdemokratiska statsråden att nu skall vi avveckla alla institutioner. – Det har nämligen blivit högsta doktrin. Detta tyder på pendelpolitik. Jag vill säga att vi i stället måste ta hänsyn till de gamla och först fråga vad de behöver – innan vi hävdar en doktrinär uppfattning i olika sammanhang.

Vi kan också läsa hur föräldrar i vårt land är förtvivlade över att deras tonåringar dukar under i missbruksproblem, därför att vi inte från samhällets sida har varit beredda att träda in med kraftfulla åtgärder för att rädda de unga; det har inte varit opportunt. Men jag tror att statsrådet Sigurdson nu är *inne på min linje* när det gäller synen på dessa frågor.

Vi moderater vill forma ett samhälle som utgår från förtroende för den enskilde – och förtroende för den enskildes yrkesval. Vi menar att det sociala ansvaret hos yrkesmannen inte blir sämre, om han eller hon väljer alternativ på det sociala området. Vi menar att förskoleläraren har samma sociala ansvar för barnen, vare sig han eller hon startar en egen förskola eller går in i den kommunala förskolan. Vi menar att läkaren har precis samma sociala ansvar för patienterna inom ramen för privatpraktik; osv.

I det moderata Sverige vill vi forma politiken så, att det är mor och far som bestämmer, att man betalar skatt efter försörjningsbörd, att man kan välja barnomsorg, att förskolelärarna kan välja arbetsplats, att infektionskänsliga barn på så vis ges möjlighet till alternativ, och att vi lagstadgar rätten för föräldrarna att själva bestämma i större utsträckning.

I vårt Sverige, menar vi, skall den medelålders mannen som lider av svårt hjärtfel kunna gå till alternativa vårdcentraler. Landstinget kan fungera bra, men om dess vårdmöjligheter inte är tillräckliga måste det finnas alternativ. Vi skall bygga ut socialförsäkringssystemet så att det gäller oaktat vilken läkare eller vilken vårdform man vill anlita i en sjukdomssituation.

Vi vill forma vårt Sverige så, att vi ger de gamla ökad självbestämmanderätt. De skall ha rätt att bo hemma om de vill det. När de inte längre orkar, eller när de känner sig isolerade och ensamma, skall de kunna välja det kommunala servicehuset, det privata servicehuset, kyrkans Sköndal eller Ersta – eller på annat sätt själva kunna bestämma över sin tillvaro. Vi vill ge de gamla lagstadgad rätt att välja på bekostnad av kommunalpolitikernas övergripande rätt att bestämma. Varför, Gertrud Sigurdson, vill inte ni gå lika långt när det gäller att ge de gamla rätt att välja sin tillvaro?

I det moderata Sverige vill vi när det gäller missbrukarvården skapa en politik som innebär att vi tar hand om missbrukaren i ett sådant skede att det finns möjlighet till rehabilitering. Även härvidlag menar vi att alternativen måste finnas. Vi måste utnyttja olika vårdformer – ideella, privata, landstingskommunala, stiftelseorganiserade och många andra former. Vi vet nämligen att hotbilden för missbrukaren varierar och att vårdbehoven varierar. Om vi då skall lösa problemen, så måste vi också se till att vi har variation när det gäller utbudet av vård.

Herr talman! Inte minst när det gäller socialpolitik, social trygghet, måste den enskilda människan själv i större utsträckning kunna bestämma över sin tillvaro. Detta innebär att vi nu måste ta ett nytt steg in i välfärden – ett steg som ger den enskilde ökad möjlighet att påverka sin situation.

Anf. 54 DANIEL TARSCHYS (fp):

Herr talman! Den svenska sjukvården erbjuder en sorglig anblick i dag. 4 700 sjuksköterskor har gått i strejk, och enbart här i Stockholm är 56 avdelningar stängda. Över oss hänger hotet om en fortsatt utvidgning av konflikten, som kan få allvarliga konsekvenser för hela samhället.

Det är inte ens fel att två träter, brukar man säga. Och det är sant. Men jag tror inte att någon vill förneka att regeringen bär ett tungt ansvar för den situation som nu har uppkommit.

I det senaste valet mötte svenska folket två olika budskap om Sveriges ekonomi. Socialdemokraterna förklarade att krisen nu var övervunnen och avklarad, att regeringens ekonomiska politik hade varit sagolikt framgångsrik och att reallönerna nu åter kunde stiga. Folkpartisterna sade däremot att vi fortfarande hade mycket stora problem framför oss och att löneutrymmet var mycket begränsat. Bengt Westerberg sade redan före valet, att om vi vill trygga vår internationella konkurrenskraft och slå vakt om den framtida sysselsättningen, måste vi vara ytterst återhållsamma med löneökningar inom den offentliga sektorn.

Jag tror att socialministern mycket väl kommer ihåg vilket gensvar det budskapet fick från socialdemokratin. På varenda socialdemokratisk valstuga här i Stockholm satt det braskande löpsedlar från LO där Bengt Westerberg utmälades som en löntagarfientlig niding. Det var för övrigt nästan den enda polemik som socialdemokraterna ägnade åt folkpartiet i förra valrörelsen, eftersom ju taktiken från regeringspartiet gick ut på att ta strid med moderaterna och i största möjliga utsträckning ignorera folkpartiet.

Men nu är det annat ljud i skällan. Nu säger regeringens talesmän ungefär detsamma som Bengt Westerberg sade före valet. Nu manar man till återhållsamhet och blir indignerad över att löntagarna inte tar sitt samhällsansvar. Jag tycker att man kan dra två slutsatser av detta.

För det första är det utomordentligt farligt när en regering i syfte att vinna ett val skönmålar den ekonomiska situationen så till den milda grad att man skapar förväntningar om stora reallöneökningar. Med ett sådant budskap bäddar man för precis den situation som nu har uppstått på den svenska arbetsmarknaden och i den svenska sjukvården.

För det andra är det inte särskilt uppbyggligt när ett parti presenterar dubbla budskap. Före valet säger man en sak, efter valet säger man något helt annat. Det var på samma vis 1982, det kommer säkert socialministern ihåg. Då sade man före valet att pensionerna skulle värdesäkras fullt ut, men ännu efter fem år har pensionärerna inte sett röken av någon sådan värdesäkring. Nu vill regeringen tydligen försöka uppfylla det här gamla löftet genom att lägga beslag på en del av det privata och kollektivavtalsbundna pensionssparandet, ett sparande som man med en häpnadsväckande term kallar för försäkringsbolagens förmögenheter. Jag har hittills inte hört socialministern kommentera minskningen av nuvarande och kommande pensioner, men den kommentaren kanske vi får höra här i kväll.

Men nu tillbaka till sjukvården. Tyvärr är det inte bara i strejktider som det gnisslar i maskineriet. Vi har bakom oss ytterligare en sommar då det var oerhört svårt för landstingen att finna personal och då många avdelningar

fick stängas. Helt bortsett från de speciella semesterproblemen har vi också en rad obalanser i sjukvården. I många delar av landet är läkarförsörjningen ännu otillräcklig. Och vi har köer inom en rad olika specialiteter. I tidningarna kan vi oavbrutet läsa om hur patienter får vänta i månader och år på en höftledsoperation, ögon- eller hjärtoperation. Kapaciteten är otillräcklig.

Från folkpartiets sida har vi länge begärt att få en kartläggning av köerna inom sjukvården för att kunna göra en ordentlig aktionsplan. Det har socialdemokraterna tillbakavisat både en och två gånger. Ändå är det ju nödvändigt att man får en klar bild av läget, om man vill ta krafttag mot de långa operationsköerna.

För folkpartiets landstingspolitiker runt om i landet är köerna inom sjukvården nu en högt prioriterad fråga. Det görs stora ansträngningar för att nedbringa och till slut helt eliminera de långa väntetiderna. Men från regeringen har vi inte märkt så mycket aktivitet på det här området. Socialministern har i somras tagit till orda i några artiklar om sjukvården, men de har mest innehållit en vecklagan över att regeringen är så maktlös och inte kan göra något för att undanröja bristerna inom sjukvården.

Jag tror, herr talman, att vi från riksdagens sida får påminna socialministern om att regeringen har det övergripande ansvaret för att sjukvården i Sverige fungerar. Det framgår alldeles tydligt av hälso- och sjukvårdslagen.

Men den politik som regeringen för bidrar knappast till att lösa problemen. I vissa avseenden bidrar den snarare till att försvåra dem. Jag tänker t. ex. på Dagmaröverenskommelsen och den ytterst snåla attityd som socialdemokratin har visat gentemot alla som har tagit initiativ till att ge vård och omsorg i enskild regi. Regeringen har också bromsat ett ytterst intressant experiment i Göteborgstrakten, som skulle ha sparat pengar för den offentliga sektorn och samtidigt kraftigt minskat sjukvårdsköerna och därmed människors lidande – den saken hoppas jag få tillfälle att diskutera med socialministern i en interpellationsdebatt på fredag.

Det finns – det vill jag gärna understryka – mycket som fungerar utmärkt i svensk sjukvård. Men en apparat som svarar för ungefär en tiondel av vår bruttonationalprodukt är naturligtvis en organisatorisk koloss, och om en sådan apparat drivs i rent monopolistiska former uppstår det ofelbart stelheter, snedvridningar och ineffektivitet. De studier av sjukvårdens produktivitetsutveckling som har gjorts på senare tid är inte heller särskilt uppmuntrande. Vi har då gjort den bedömningen, att vi mycket mer än hittills måste försöka komma bort från allsköns byråkratiska restriktioner och uppmuntra det enskilda initiativet, både inom och utanför den offentliga sektorn. Men här har socialdemokraterna visat en mer dogmatisk inställning och slår vakt om de offentliga monopolerna.

När riksdagen senast behandlade frågan om sjukvårdsköerna hänvisade majoriteten här i kammaren till en arbetsgrupp inom socialdepartementet. Jag har för min del inte märkt något resultat av den gruppens arbete, men jag vill gärna begagna tillfället att fråga socialministern om det finns några sådana resultat.

För det första: Vet socialdepartementet numera hur långa väntetiderna till olika slags operationer är runt om i landet? Är socialministern i så fall beredd

att redovisa dessa uppgifter för riksdagen?

För det andra: Är regeringen beredd att vidta konkreta och handfasta åtgärder för att nedbringa de långa väntetiderna? När kan förslag om sådana åtgärder i så fall väntas?

Anf. 55 ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! På många sätt upplever vi Sverige som ett tryggt land på jorden. När vi slår på TV och radio och lyssnar på Rapport eller Aktuellt, då får vi del av den kaotiska världen runt omkring oss: terrorn i Paris, sprängladdningarna vid klagomuren i Jerusalem och de många krigen. Krig pågår hela tiden i Afghanistan, Iran och Irak, men det finns också glömda krig. Detsamma gäller svälten i världen. Även den glöms bort, tills någon journalist riktar sitt kamerafokus mot den.

Allt detta tränger in i våra vardagsrum och in i våra sinnen och påverkar både äldre och yngre.

Man kan fråga sig: Hur påverkar det oss? Kanske på två sätt, på två motstridiga sätt. Det ena är att vi efter hand blir immuna. Det sker en tillvänjning, och det är förmodligen vårt sätt att värja oss mot förtvivlan. Det är en form av självbevaringsdrift. Vi suckar och chockeras tillfälligt av det vi påminns om, men vi skjuter ändå undan och förträngar det.

En risk är att man blir immun mot det man ser. Jag vill erinra om vad den nye fredspristagaren har sagt: Den största faran i världen är likgiltigheten, och likgiltigheten gentemot det onda är också en ondska. Om det är sant så är det en mycket sträng moral, och ingen kan undgå att känna sig träffad, för ondskan finns då inte bara i svälten och krigen och kriserna och terrorn, utan den finns också på min sida om TV-rutan. Det visar att vi svenskar inte längre sitter på första parkett och åser vad som händer på scenen, utan vi är själva på något sätt med på scenen.

Det andra sättet på vilket vi reagerar inför allt det vi ser och hör i dag är att det under den lugna ytan, under vårt bevarade lugn, långsamt smyger sig in en känsla av otrygghet.

Visst kan man uppleva skillnaden mellan ordning och kaos när det gäller Sverige och många andra länder, men alla oroliga tecken i tiden påverkar ändå den egna känslan av trygghet i det långa loppet. Unga människor är naturligtvis känsligare och mer lyhörda för sådant här. Att terror och våld också finns på våra gator och torg har vi nogsamt blivit varse.

När vi i vårt land talat om trygghet – det har vi gjort ganska länge, och vi har haft anledning att göra det – har vi upplevt det som något typiskt svenskt, som en viktig del i välfärdsbygget. Men på område efter område har känslan av trygghet börjat försvagas.

Samhällets uppgift är ju att ge grundtrygghet. Detta behöver inte stå i motsats till samhällets skyldighet att ge sina invånare frihet. Tvärtom är det så att en viss trygghet, t. ex. i ekonomiskt avseende, också ger frihet. När man från en del håll kritiserar att tryggheten förkväver friheten, är det ofta inte sin egen trygghet man kritiserar – den är nog väl tillgodosedd – utan den trygghet som samhället måste ge också andra, just för att de skall ha en viss frihet.

Jag vill ta upp några områden där otryggheten har trängt sig in som en objuden och ovälkommen gäst. På område efter område upplever människor

en otrygghet, och det tyder på allvarliga brister i samhället när det blir så.

Då tänker jag inte främst på ekonomisk otrygghet, även om den kan vara kännbar för människor när pengarna inte räcker till. Annars är det de ekonomiska frågorna som helt dominerar politiken och den offentliga diskussionen. I avtalstider är det självklart att det är så, men det är inte bara i avtalstider som det är så utan också annars.

Ibland uttrycks det så, att vi lever i en värld där dörrarna öppnas för dem som har pengar och sluts för dem som saknar pengar. Ett cyniskt uttryck för samma sak är att människovärde heter pengar.

För ett par år sedan stod det i en stor annons för Mercedesbilar: Du är vad du kör. Det blev en reaktion mot detta, och det var ju ett hälsotecken. Man hade gått för långt. Det var ett alltför flagrant övertramp. Det hindrar inte att mycket i denna ekonomiska ensidighet rör sig på gränsen till övertramp.

Ett utslag av samma ensidighet är de idoler som under senare år dykt upp på himlavalvet, folk som snabbt och effektivt genom smarta metoder gjort sina klipp, sålt och köpt företag. Nog borde ett samhälle som tillåter sådana metoder att på kort tid göra sig rik vara i behov av en kritisk granskning.

Jag tänker också på den otrygghet som många elever upplever i skolan i dag. Mobbning är inte ovanligt. På många håll finns en normlöshet som helt och hållet har löst upp det hämmande betsel som regler och normer utgjorde när de inplanterades på ett tidigt stadium i hemmen och satt i ryggraden.

Nu kan man varje dag läsa om händelser från skolvärlden, på skolgårdar och i korridorer och klassrum, som upprör oss alla. Ändå är det vi får höra om bara toppen på ett isberg. Har man litet bredare kontaktyta med livet i skolan inser man att det finns anledning att vara bekymrad. Vår dyra, så omsorgsfullt uppbyggda skola hotas inifrån av en brist på hyfs och ordning, en brist som gör att många far illa.

Skolan är en spegling av det omgivande samhället, och den känsla av otrygghet som många känner på gator och torg återfinns också inom skolan, som borde vara en trygg plats för alla som arbetar där.

I vårt land har det sedan länge genomförts skolreformer. Detta idoga arbete är i verkligheten mycket skört och riskerar att spolieras, om inte de enkla, elementära förutsättningarna för allt skolarbete och för all gemenskap över huvud taget kan uppfyllas, innebärande en viss grad av hänsynsfullhet gentemot andra människor.

Ibland undrar man om inte den allra största skolreformen skulle vara den att skapa lugn och arbetsro i skolan. Det är nämligen förutsättningen för allt annat förändringsarbete. Redan på lågstadiet, när barnen börjar skolan, finns en oro som inte har funnits på samma sätt tidigare. Man måste fråga sig: Vad är det i vårt samhälle som kan vara orsaken till det här? Jag vill peka på en faktor som jag vågar påstå är av inte oväsentlig betydelse.

Vad jag syftar på är det förhållandet att föräldrar har alltför begränsade möjligheter, om de arbetar heltid, att vara tillsammans med och prägla sina barn. Man kommer inte ifrån att den tid som gemenskapen mellan föräldrar och barn kräver under de första åren i barnens liv är otillräcklig under nuvarande förhållanden. Arbetet tar för lång tid för många småbarnsföräldrar. Det är verkligen svagt att man efter alla dessa år som saken har debatterats inte har förmått införa ett arrangemang där föräldrar under några få år får tillfälle att ägna sina barn litet mer tid.

För oss i centern har det länge varit en självklarhet att det är samhällets uppgift att skapa de ekonomiska förutsättningarna för den relativt lilla grupp som småbarnsföräldrarna utgör att korta ner sin arbetsdag under de viktiga år då barnen är i förskoleåldern.

Det är ett rimligt krav, men ack så svårt att få igenom, att få förutsättningar att förena en fullgod insats i arbetslivet med en fullgod insats som förälder. För många är detta svårt i dag, och det har också varit det länge.

För vår del har vi inte förtröttats i att framhålla behovet av en vårdnadsersättning som skulle ge många föräldrar några oerhört viktiga timmar mer för att vara bra föräldrar. Många har också vittnat om hur mycket en förkortning av åttatimmarsdagen till sex timmar betyder. För oss är det en gåta att regeringen inte kan inse värdet av denna relativt begränsade kostnad. Eller gör man det? Den frågan vill jag ställa till Gertrud Sigurdson.

Jag tror att den oordning som råder på många håll i alla fall delvis beror på att man inte har satsat mer på föräldrarna. Vårdnadsersättningsidén vinner terräng och har också fått stöd i det skatteförslag som SACO har lagt fram. Det finns som en viktig del i det förslaget. Vårdnadsersättning är ett viktigt alternativ i barnomsorgen.

Vi har länge arbetat för och tänker också i fortsättningen arbeta för att det skall finnas olika verksamhetsformer inom barnomsorgen. Det visar sig nu också när man tillåter människors initiativförmåga att blomma upp att man får en rik flora av varierande men likvärdiga former. Här finns ingen anledning att vara restriktiv när det gäller alternativ, t. ex. kooperativa eller ideella daghem.

I detta sammanhang vill jag tillägga att vi i centern tror att de alternativa formerna innebär ett värdefullt tillskott i barnomsorgen. Men när man på sina håll framhåller att engagemang och intresse hos personalen är särskilt stort inom de privata alternativen känner jag ett starkt behov av att understryka att det också finns rikt företrätt bland personalen inom den offentliga barnomsorgen. Det skulle inte alls vara svårt ge exempel på detta. Fördelen med alternativa former när det gäller barnomsorgen är inte att de är bättre utan att de är alternativ, och det är ett värde i sig.

Också kristna förskolor börjar växa fram tack vare de möjligheter som finns. Det är på tiden att också kyrkan och frikyrkan tar initiativ och går in i denna sociala uppgift.

Herr talman! Vi tror att svenska kyrkan och frikyrkorna kan göra en god insats, och vi tror också att många föräldrar vill ha sina barn i daghem som präglas av kristna värderingar och normer. Men det får vi anledning att diskutera i nästa vecka, då jag får svar på den interpellation som jag har ställt angående kyrkliga förskolor.

Anf. 56 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Det finns ett samband mellan allt som sker i samhället. Allt ont eller gott har faktiskt en förklaring och även en orsak. Det går att påverka förhållanden, bl. a. genom politiska beslut, i riktning mot det onda eller det goda eller, annorlunda uttryckt, till något bra eller dåligt. Det är viktigt att analysera dessa samband.

Vi har en utveckling mot ökat våld i samhället. Det finns människor som

påstår att våldet inte har ökat, men det är fel. Våldet har ökat, och karaktären på våldet har också förändrats. Det finns alltför många bevis för detta. Numera har vi – och det var nästan otänkbart för bara några år sedan – ABAB-vakter vid tunnelbanestationer, på varuhus och på systembolag. Det är ett tecken på ökat våld i samhället. Vi har TV-övervakning på många ställen. Kvinnoöverfallen ökar, och många kvinnor känner rädsla för att gå ensamma ute när mörkret har fallit.

Det finns således en uppåtgående trend av våld i samhället, som vi hittills har bemött med poliser, vaktbolag, TV-övervakning och andra tekniska hjälpmedel.

Under en tioårsperiod har brotten mot liv och hälsa ökat med drygt 70 %. Många våldsbrott kommer aldrig fram. Mörkertalet för t. ex. familjebrott är mycket högt. Det är ofta först efter upprepade misshandelsbrott som en anmälan sker. Det finns många oskyddade grupper i vårt land. Det är i första hand kvinnor och barn som är de mest oskyddade.

Vpk har många gånger här i riksdagen sagt att torftiga boendemiljöer skapar problem för de människor som bor och vistas där och har föreslagit åtgärder för att få in mera av socialt och kulturellt liv i sådana områden. Vi har också föreslagit fysiska förbättringar.

Men det behövs nog också andra åtgärder för att stoppa den utveckling vi nu är på väg mot, där s. k. Rambo-sparkar är vanliga t. o. m. på skolgårdarna. Jag skulle vilja peka på två saker.

Den ena är hur vi vuxna och framför allt barn utsätts för en förödande destruktiv kulturpåverkan från den, som det heter, kommersiella kulturvärlden. Det handlar om rockgalor, där drogdimmorna svävar över publik och artister, skivomslag, våldsmotet med kläder försedda med nitar och kedjor samt filmer på video, TV eller vanliga biografier. T. o. m. musiken är i dag i många fall aggressiv och hård.

Våldet har flyttat in i våra vardagsrum som ett helt naturligt inslag. Våldet förmedlas antingen som verklighet – som Ulla Tillander tog upp – i Rapports eller Aktuelltts nyhetssändningar eller i TV:s deckarserier, där man t. o. m. i de svenskproducerade programmen tydligen också strävar efter så mycket våld som möjligt.

Tidigare har man sagt att det vi ser och det våra barn ser inte har någon betydelse, att det inte påverkar oss negativt. En del har t. o. m. påstått att vi får utlopp för dolda aggressioner genom att se på våld – då skulle vi inte själva behöva utöva våld.

Men nu börjar vetenskapen att svänga och närma sig det som vanliga människor sedan länge har haft på känn, nämligen att det finns ett verkligt samband mellan TV-våld och våld i det verkliga livet. En engelsk utredning har studerat sambandet mellan videovåldsfilmer och våldshandlingar i England och kommit fram till att det är skadligt att titta på videovåldsfilmer. Därigenom avtrubbas nämligen motståndet mot våld. Det blir också så att våldet alltmer accepteras som ett normalt beteende. Genom vanlig TV och genom biografier för filmförevisning har man haft en kontroll över vad som visats. Men i och med att vi fått video har denna kontroll försvunnit. Jag är från olika utgångspunkter oroad över kabel-TV-utbudet, och jag är oerhört oroad över vad som händer när kabel-TV är över oss i full skala. Redan nu lär

Esselte sända porrfilmer via kabel-TV – alltså med hjälp av det svenska televerket – i Växjö och Malmö. Vi vet att det i porrfilmer ofta förekommer mycket våld, terror och stor kvinnoförnedring.

Herr talman! Det finns något som heter frihet från. Jag skulle vilja ha "frihet från" i detta sammanhang.

När det gäller utbud av film, TV, video och kabel-TV har friheten för pressats så långt att den skadar oss. Vi måste befria oss och våra barn från de perversiteter som drabbar oss i alla möjliga och omöjliga sammanhang.

Jag tror att de flesta av oss ändå vet när gränsen har nåtts för vad som är skadligt. En del säger att vi inte kan veta var vi skall dra den gränsen. En del är också rädda för censur och för krocken med yttrandefriheten och den konstnärliga friheten i sådana här sammanhang. Men vi måste faktiskt sätta gränserna mycket snävare än i dag, om vi inte själva och framför allt inte våra barn och ungdomar skall bli skadade. Det är på oss vuxna som ansvaret ligger, och ett stort ansvar ligger på oss som politiker.

Den andra saken jag vill peka på är alkoholens betydelse när det gäller våld och våldsutveckling. I nästan samtliga våldsbrott har alkohol funnits med i bilden. Många av misshandelsbrotten sker under alkoholpåverkan. Några av de tragiska ungdomsvåldsbrotten har också skett under drogpåverkan. 70 % av all misshandel sker under inflytande av alkohol. I nästan 90 % av kvinnomisshandelsfallen finns alkohol med i bilden. Många av de kvinnor som misshandlas har också alkoholproblem.

Därför, herr talman, skulle en begränsning av alkoholkonsumtionen i vårt samhälle och ett borttagande av all narkotika få en oerhört stor betydelse och ha en positiv inverkan, bl. a. genom en minskning av våldsbrotten. Det skulle också få andra konsekvenser, hälsopolitiska och mänskliga positiva effekter, men jag har velat peka på det sammanhang som finns mellan alkohol och våld och mellan video och den våldsutveckling som vi kan se i dag.

Anf. 57 BARBRO SANDBERG (fp):

Herr talman! Det är hårda tider i Sverige. Skattetaket är nått och kostnaderna stiger snabbt. Regeringen söker febrilt efter nya, behändiga sätt att dra in mera pengar till statskassan. S. k. engångsskatter, som skatten på pensionsförsäkringarna, är det senaste tillskottet i denna flora av nya intäktskällor.

I avtalsrörelsen står fackförbund mot fackförbund och fackförbund mot arbetsgivare. Alla vill ha igenom sina krav och se om intressena för de grupper som resp. organisation anser missgynnade.

Man talar om "de svaga i samhället". Detta begrepp får lätt betydelsen "de ekonomiskt svaga". Och visst måste samhället hjälpa och stötta lågavlönade, barnfamiljer, pensionärer och andra som kan ha det besvärligt ekonomiskt. Men det är så lätt hänt, att de som *verkligen* lever på livets skuggsida glöms bort – inte minst för att de ofta inte har resurser att göra *sina* röster hörda.

Jag talar om de handikappade – fysiskt, psykiskt eller socialt.

Vi i folkpartiet brukar benämna dessa grupper Det glömda Sverige. Eftersom det handlar om ett relativt begränsat antal personer och eftersom de, åtminstone hittills, ofta har levt i en "egen värld" vid sidan av samhället, hamnar de gärna vid sidan om, också i debatterna.

Jag vågar påstå, att de flesta människor vet mycket litet eller rent av ingenting om hur de handikappade lever.

Förr i tiden trodde många att handikapp var ett Guds straff. Utvecklingsstörda behandlades som djur och hölls inlåsta som sådana. De kallades för "idioter" eller "sinnesslöa".

Rörelsehindrade var hänvisade till släktingars förbarmande eller till att tigga för sin försörjning. Socialt svaga människor slogs ofta totalt ut ur samhällsgemenskapen och gick under av spritmissbruk eller svält eller frös ihjäl, eftersom de inte hade någon bostad. De som vistades på forna tiders fattighus dog också ofta unga, av sjukdomar förorsakade av den undermåliga hygien och mathållning som dessa institutioner tillhandahöll.

Den nedlåtande attityden följdes så småningom av den beskyddande. Det var synd om de stackars "vanlottade", och de skulle skyddas från det farliga samhället. Nu var det alltså de handikappade som skulle skyddas från samhället och inte – som det tidigare varit – tvärtom.

Det är först under de senaste decennierna som begreppen integrering och normalisering kommit att bli centrala hållpunkter i handikappolitiken.

Den 1 juli i år trädde en ny omsorgslag i kraft. Den innebär en klar förbättring för de grupper som berörs av den: utvecklingsstörda, barndomspsykotiska och nyskadade. Med nyskadad menas en person som genom sjukdom eller yttre våld, t. ex. en trafikolycka, fått ett bestående förstånds-handikapp.

Den nya lagen ger nämnda grupper rätt till ett antal särskilda omsorger. Dessa är för det första rådgivning och personligt stöd, för det andra daglig verksamhet för dem som inte arbetar eller utbildar sig. Vidare har man rätt till korttidsvistelse utanför det egna hemmet, och bostad i familjehem eller elevhem för barn och ungdomar som behöver bo utanför det egna föräldrahemmet. Vuxna har rätt till boende i gruppboende om de inte kan bo helt självständigt. Om man anser att samhället inte tillhandahåller de särskilda omsorger som man har rätt till kan man dessutom överklaga.

Den nya omsorgslagen är ett framsteg. Den är en s. k. pluslag, dvs. den lägger sig ovanpå andra lagar och ger en speciell grupp extra rättigheter utöver dem som alla medborgare har. Den träder alltså inte in i stället för någon annan lag utan är ett tillägg, ett komplement, till andra lagstadgade rättigheter.

Men hur goda lagens intentioner än är, så är den en papperstiger om inte samhället satsar ordentligt. Behoven är mycket stora. I Stockholms läns landsting får t. ex. verksamheterna för dem som faller under den nya omsorgslagen öka med 2,5 % per år under de närmaste fem åren. Regeringen har sagt att den totala volymökningen för kommuner och landsting skall vara högst 1 % per år. Detta innebär att det måste göras neddragningar i verksamheten på några andra områden i stället. Handikappgrupperna skulle behöva ännu mer än dessa 2,5 % för att kunna erbjudas full service. Det måste alltså göras prioriteringar. I det här avseendet tar folkpartiet sitt ansvar, och vi beklagar att andra partier inte vill satsa lika mycket.

Men alla handikappade faller inte under omsorgslagen. Villkoren för de unga rörelsehindrade som bor hemma och för deras föräldrar är ofta oacceptabla. Familjer som har sina barn hemma gör ett enormt arbete och

sparar stora pengar åt samhället. Det är ofta ett heltidsarbete att ha ett rörelsehindrat barn. Många gånger är det dessutom ett dygnet-runt-jobb.

Familjer som väljer att ta hand om sitt eget eller någon annans handikappade barn i hemmet måste få skälig ekonomisk ersättning från samhället för det arbete som de utför. Det finns i dag dessutom alltför små möjligheter för dessa familjer att få avlastning, att t. ex. låta barnet åka på läger eller att få hem en "avbytare".

Det är viktigt att göra förstärkningar här. Dels måste samhället bygga upp en korttidshemsverksamhet, dels måste korttidshemmen ges ett vettigt, pedagogiskt innehåll, så att det inte bara blir fråga om förvaring.

Ofta får familjer med ett rörelsehindrat barn åka kors och tvärs mellan olika behandlande instanser. Det kan bli många och långa resor, och dessutom uppstår lätt luckor i behandlingsarbetet eller t. o. m. dubbelarbete. För att man skall komma till rätta med detta problem bör samordnad barnhabilitering införas i hela landet.

Människor som har fått ett fysiskt handikapp genom t. ex. en olyckshändelse måste också i största möjliga utsträckning ges chansen till eget boende. Om detta inte är möjligt, skall den handikappade få bo i en miljö där han kan ha gemenskap med sina medboende. Det är olyckligt att lägga unga trafikskadade på en långvårdsavdelning bland åldringar och senildementa.

I boendet måste alla handikappade ha rätt till ett eget, personligt inrett rum. Man skall givetvis ha rätt att dela rum med någon man tycker om, om man så önskar, men vi får inte glömma att många av dem som flyttar ut från institutioner som läggs ned är hospitaliserade. De vet inte om något annat än att dela rum med kanske fyra fem personer och inte ha någon möjlighet att dra sig undan och få vara för sig själva. Därför bör alla uppmuntras att åtminstone pröva att bo i ett eget rum.

Folkpartiet anser att privata alternativ ger mångfald i vården: När det gäller att slussa ut människor från institutioner tillbaka till ett eget boende har det visat sig att just privata vårdhem lyckats mycket bra. Här kommer det personliga engagemanget fram på ett mycket tydligt sätt. Man använder sig av många små steg vid utflyttningen, och hela tiden känner man trygghet därför att personalen finns till hands. Dessutom uppstår ofta en personlig vänskap, som består även när den handikappade sedan klarar sig på egen hand.

Arbete är inte bara ett sätt att förtjäna sitt uppehälle. Det ger också kontakt med omvärlden och en känsla av att ha en uppgift att fylla i tillvaron. Därför bör det vara en lika självklar rätt för en handikappad som för oss andra att få ett jobb. Där de egna resurserna inte räcker till måste det finnas möjlighet att få professionell hjälp med anpassning. Alla kan inte göra allting, men alla kan göra någonting.

Vi måste få stopp på de rutinmässiga förtidspensioneringarna av handikappade. I dag förtidspensioneras av ren slentrian ofta människor, som egentligen har ganska stora resurser. Här måste varje möjlighet till arbete prövas innan en förtidspensionering kan komma till stånd som allra sista utväg. Förtidspensioneringen blir ofta en dom från samhällets sida över den handikappade: Du duger ingenting till.

Folkpartiet har motionerat om att pengar borde föras över från socialför-

säkringssektorn till arbetsmarknadssektorn just för att underlätta för handikappade att få arbete, men tyvärr har vi ännu inte fått gehör för detta förslag.

För en tid sedan kunde man i min ortstidning Enköpings-Posten läsa en insändare under rubriken Utnyttja inte färdtjänsten till bingospel. Av förklarliga skäl utbröt en folkstorm på insändarsidan med brev från såväl handikappade som andra. Insändaren i fråga ansåg att färdtjänsten borde omprövas. Hon hade uppenbarligen ingen kontakt med någon handikappad, för då hade hon vetat att det är just till arbetsplatsen och till fritidsaktiviteter som de handikappade skall använda färdtjänsten. Sjukresor, som den här insändaren ansåg att färdtjänsten var till för, betalas i dag av försäkringskassan för såväl handikappade som oss "friska". Folkpartiet vill dock att handikappade skall få använda färdtjänsten för sjukresor, och det görs också försök med en samordning på några platser i landet.

Vi vill dessutom att färdtjänsten skall bli en naturlig del av kollektivtrafiken, vilket också folkpartister framförde här i kammaren förra veckan, i samband med trafikutskottets behandling av betänkandet om vissa trafikpolitiska frågor. Detta är viktigt för att de handikappade skall få lättare att delta i olika fritidsaktiviteter.

Transportrådet har sedan länge uppdraget att se över riksfärdtjänsten, och givetvis skall handikapporganisationernas kunskaper tas till vara i det arbetet. Det har emellertid visat sig att krånglet bara har ökat i stället för tvärtom, och nu har såväl HCK som DHR tröttnat och helt enkelt lämnat sina platser i transportrådet. Deras önskan är nu att en självständig nämnd eller annat organ skall tillsättas, som på ett positivt sätt arbetar för att förbättra möjligheterna för de handikappade att resa.

Vi måste också vara beredda att ge handikapporganisationerna stöd. De vet bäst vad de handikappade har för behov. Vi som inte är handikappade kan aldrig veta hur vardagen egentligen ter sig för en handikappad. Det förekommer nog ganska ofta att de behöver mer hjälp än de visar för familj och vänner.

Herr talman! Slutligen vill jag bara säga att vi absolut inte får glömma respekten för de handikappade och deras integritet. Det är ett mycket viktigt inslag i omsorgen – som förresten är ett ord med tråkig genklang av forna tiders tycka-synd-om-mentalitet – som vi tyvärr inte kan rå på med politiska beslut. Men med information och kunskap kan man nå oanade resultat. Här kommer vikten av integrering in. Om vi alla i vårt dagliga liv konfronteras med människor med handikapp, kan vi lära känna dem som människor och upptäcka deras resurser och personligheter. Då kommer vi att finna att de är individer som du och jag, med samma behov av att ha ett värde, en personlig utveckling, närhet och värme samt självbestämmande. Men respekt är som sagt inte något som vi kan besluta om, i alla fall inte här i denna kammare. Det är ett beslut som var och en av oss måste ta alldeles själv – i hjärtat.

Anf. 58 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! I regeringsförklaringen sägs bl. a. följande:

"En rättvis fördelning av de samlade resurserna är en nödvändig förutsättning för att landets medborgare skall hålla samman och gemensamt kunna bygga vidare på välfärden."

På viktiga punkter saknas fortfarande denna rättvisa fördelning på det sociala området. Det har varit svårt, av ekonomiska skäl, att under åren efter 1982 års val komma till rätta med den skeva resursfördelningen, som blev en följd av den borgerliga regeringspolitiken, svårt helt enkelt därför att statens ekonomi under dessa år försämrades avsevärt.

Nu är det ekonomiska läget förbättrat, även om mycket fortfarande återstår av saneringsarbete. Förbättringen innebär i alla fall att vi åter kan börja genomföra en del nödvändiga omfördelningar.

Avkastningen på engångsskatten, som diskutrats här i kammaren tidigare i dag, ger oss resurser till förbättringar för pensionärerna. Det räcker för min del att konstatera, att det förslaget är ett bra exempel på socialdemokratisk fördelningspolitik – att ta från ett ställe där det finns kapital, mer än vad som behövs, och fördela till områden där det finns brister. Det är en rättvis omfördelning. Pensionsspararna har ju tjänat pengar på den ekonomiska politik som den socialdemokratiska regeringen har fört, medan dagens pensionärer fått göra uppoffringar till stöd för den förda politiken.

Värdesäkra pensioner talar Daniel Tarschys om. Den socialdemokratiska regeringen har faktiskt återställt den ursprungliga beräkningsmetoden för basbeloppet med konsumentprisindex, och det är det som är den viktiga åtgärden för att långsiktigt garantera ATP. De borgerliga undandrog ju beräkningsgrunden för basbeloppet. Tala om konfiskation! Det var en långsiktig sänkning av ATP:s andel av inkomsten.

Jag tror, att det finns enighet om att det nu är dags att förbättra och ge pensionärerna ett tillskott utöver den vanliga årliga uppräknningen. Men fortfarande gäller, att nya utgifter måste betalas med nya inkomster eller besparingar. Då är engångsskatten ett bra alternativ för finansieringen.

Också på andra områden kan vi göra förbättringar.

I regeringsförklaringen har vi sagt att ersättningsnivån i delpensionen skall höjas från 50 till 65 % den 1 juli nästa år. Det är en efterlängtd åtgärd för många som ett helt liv haft ett tungt arbete. Det framgår inte minst av alla de telefonsamtal som kommer till socialdepartementet. Också den höjningen finansieras.

År 1982 fattade den borgerliga riksdagsmajoriteten beslut om att införa fler karensdagar i sjukförsäkringen. Efter valsegern 1982 upphävde den nya majoriteten detta beslut. Folkpartiet och moderaterna har sedan dess flera gånger framlagt förslag här i riksdagen om sänkningar av ersättningsnivån i sjukförsäkringen.

Nu vill vi socialdemokrater i stället medverka till ytterligare förbättringar av sjukförsäkringen. En proposition om sjuk- och föräldraförsäkringen utarbetas för närvarande i socialdepartementet. Också här är målsättningen att de nya reglerna skall kunna gälla från den 1 juli 1987 – med den reservationen att försäkringskassorna till dess hinner arbeta fram nya rutiner, så att systemet fungerar friktionsfritt från början.

Det här är en rättvisereform av stora mått. Den innebär att mer än en miljon löntagare får samma förmånliga sjukförsäkringsregler som redan finns på det offentliga området och för så gott som samtliga tjänstemän på den privata sektorn. Reformen innebär för många korttidssjuka ibland 1 000 kr. mer i sjukersättning. Också här gäller att reformen är finansierad genom en höjning av arbetsgivaravgiften.

Vi måste ta hänsyn till de gamla, sade Göte Jonsson. Socialdemokraterna vill avveckla alla institutioner, påstod han. Som alla förstår är det fel. Vi anser att man måste ta hänsyn till de gamlas önskemål. Vilken gammal person vill inte bo kvar i den egna bostaden så länge som möjligt? För det krävs att samhället ställer upp med service i form av social hemhjälp och hemsjukvård där sådan behövs.

I dag finns inom långvården över 10 000 personer som är vad vi kallar klinikfärdiga. De skulle kunna klara sig ute i samhället, om denna service fanns tillgänglig i öppna former. Vi skall ta hänsyn till vad de gamla vill. Jag kan försäkra Göte Jonsson och Daniel Tarschys att det är vad den socialdemokratiska politiken går ut på.

Det gäller emellertid att se till att alla får del av denna service. Det får inte vara så att enbart människor som kan betala för sig skall ha denna valfrihet, utan den måste alla ha.

Herr talman! Den offentliga sektorn har debatterats här tidigare i dag. Jag är såsom ordförande i aidsdelegationen mycket glad över att vi har en offentlig sjukvård. Den är hörnstenen i vår välfärdspolitik. Den har snabbt visat sig mycket ändamålsenlig när det gäller bekämpningen av en allvarlig epidemi, HIV-smittan och sjukdomen aids.

I de internationella kontakter som jag har som sjukvårdsminister hör jag ofta representanter för andra länder säga: Ni har fördelar i Sverige. Ni har ett sjukvårdssystem som omfattar alla människor och som medger en bra kontroll av epidemiens utveckling.

I andra länder, där hälso- och sjukvården i stor utsträckning bedrivs i privat regi, är det svårt att samla ansvaret och vidta åtgärder som är effektiva. Och detta gäller inte bara sjukvården – det gäller också socialtjänsten och narkomanvården. Vi blir i vårt land aldrig beroende av insamlingar och anslag från enskilda för att kunna vidta nödvändiga åtgärder. Insamlingar kan utgöra förträffliga komplement. Vi har redan resurserna samlade och kan sätta in åtgärder snabbt. Jag är också övertygad om att detta kommer att ge resultat.

Det är mycket som fungerar utmärkt i den svenska sjukvården, sade Daniel Tarschys. Jag tror att den offentliga hälso- och sjukvården också är en garanti för att alla människor får nödvändig vård och det oavsett bostadsort och oavsett sjukdom.

Visst finns det köer, men ingen skall försöka övertyga mig om att köerna skulle bli kortare med en omfattande privatisering av sjukvården. Vi kan lösa de här problemen bättre och billigare inom ramen för det offentliga systemet med ett förbättrat samarbete mellan landstingen och med en samordning av resurserna.

Statsministern citerade i dagens debatt Kim Santesson, grundaren av den s. k. City-Akuten, som har sagt att det inte finns så stora möjligheter för privata insatser inom sjukvården i Sverige, för därtill är den offentliga sjukvården alltför bra.

Jag besökte nyligen USA. Där är sjukvårdskostnaderna nu uppe i mer än 11 % av bruttonationalprodukten. Administrationen i Washington prövar nya metoder för att hålla kostnaderna nere, och det skall naturligtvis vi också göra. Men vi har i Sverige inte de höga kostnader för sjukvården som man har

i USA. Och ändå, vågar jag påstå, har vi en sjukvård som är mer rättvist fördelad än den i USA.

Detta borde kunna tas som intäkt för att vi skall slå vakt om den offentliga sektorn. Det skall vi göra av effektivitetsskäl och av ekonomiska skäl men framför allt av rättviseskäl.

Det är riktigt, som det har sagts, att vi har köer inom vissa områden – när det gäller starroperationer, höftledsoperationer och en del annat. Varför har vi det?

Det beror inte på att vi har en dålig hälso- och sjukvård i det här landet, utan det beror på att den medicinsk-tekniska utvecklingen här gått så snabbt att vi i dag har möjligheter att hjälpa människor med dessa problem, att göra sådana operativa ingrepp så att människor med grå starr kan se igen, så att människor med dåliga höftleder kan bli rörliga igen. När den tekniken står till vårt förfogande, har vi ett uppdämt behov. Vi har inte alltid tillgång till personal osv.

Det kommer säkert inte att ta så lång tid förrän vi har klarat av den här "puckeln" i hälso- och sjukvården, men jag är övertygad om att vi om tio eller femton år kan ha ett annat köproblem, när den medicinsk-tekniska utvecklingen har gått så snabbt att vi har nya metoder för att kunna göra människor friskare.

Det går inte alltid att förutse var den här utvecklingen kommer att äga rum, men jag tycker att det finns anledning för våra självständiga landsting att bättre samordna sina resurser så att vi på ett snabbare sätt skall kunna avskaffa de köer som finns i dag.

Jag har här redovisat några områden där vi känner oss nöjda med att kunna fortsätta den generella välfärdspolitikerna, och vi vill gå vidare på det sättet. För mig känns det bra att trots att det ekonomiska läget fortfarande är ansträngt kunna höja pensionärernas standard, kunna förbättra sjukförsäkringen för de privatanställda arbetarna, kunna höja delpensionen och kunna göra extra insatser för att bekämpa en sjukdom som utgör ett hot mot folkhälsan.

Herr talman! Så vill vi arbeta vidare för att förbättra den svenska välfärden.

Anf. 59 GÖTE JONSSON (m) replik:

Herr talman! Statsrådet Sigurdsen hänvisar till regeringsdeklarationen och säger att man vill ha en rätt fördelning på olika områden. Sedan förklarar hon att engångsskatten är ett bra bevis på detta. Nu har det diskuterats engångsskatt här i kammaren nästan hela dagen i olika sammanhang, och jag vill bara notera att statsrådet säger att det är riktigt att ta från ett ställe där det finns mer än det behövs. Vem bestämmer att det finns mer än det behövs? Jo, det gör den socialdemokratiska regeringen. Nu råkar det vara på det sättet när det gäller de här pensionsformerna att det är de enskilda själva som har tagit ställning till sitt pensionssparande. Det är vanliga LO- och TCO-medlemmar, vanliga löntagare, vanliga småföretagare och bönder som har bestämt sig: Här vill vi spara så att vi kan trygga vår ålderdom. Då säger den socialdemokratiska regeringen: Ni sparar mera än det behövs, och därför skall vi ta ifrån er pengarna och lägga dem där de bättre behövs. Och var de bättre behövs vet inte ni, utan det vet vi.

Det är ett utomordentligt fint exempel på socialistisk politik när man säger att de få socialdemokraterna i den svenska regeringen vet bättre än åtskilliga miljoner löntagare i detta land var pengarna bäst behövs. Jag tycker att här skall miljoner löntagare i TCO och LO notera att de inte begriper sitt bästa när det gäller att satsa på en tryggad ålderdom.

Sedan säger statsrådet: Det är fel när Göte Jonsson påstår att vi vill avveckla alla institutioner. Jag tackar för det beskedet. Orsaken till att jag sade så var helt enkelt det faktum att jag läste i en tidningsartikel att biträdande socialminister Bengt Lindqvist hade talat vid ett symposium och, enligt tidningen, sagt – men nu skall man inte tro allt som står i tidningarna – att målsättningen är att avskaffa alla institutioner. Jag tolkar statsrådet Sigurdsens uttalande så, att det inte är målsättningen, och det är bra.

Institutionerna behövs också i framtiden, men inte i den form de har i dag utan i bättre former, i flexibla former. Vi behöver ålderdomshemmen i en moderniserad tappning, vi behöver de enskilda vårdhemmen, vi behöver också institutioner på omsorgssidan i olika sammanhang. Men då måste det vara så också på den punkten att det inte skall vara några få i regeringen som bestämmer hur det skall se ut, utan det är de enskilda människorna som måste påverka sin tillvaro när det gäller formen av vård då de inte längre kan bo hemma. Vi är överens om att så länge man kan skall man också bo hemma.

Anf. 60 DANIEL TARSCHYS (fp) replik:

Herr talman! Jag ställde två frågor till socialministern: dels om hon visste hur många som stod i kö för operationer, dels vad regeringen tänkte göra åt den saken. Det blev inte svar på någon av de frågorna. Det enda vi fick höra var en from förhoppning att landstingen skulle klara skivan. Dessutom fick vi veta att det var bra att det fanns köer, för det är ett tecken på den medicinsk-tekniska utvecklingen. Jag tycker att det är en alltför passiv hållning från regeringens sida, för att uttrycka sig milt.

Fru Sigurdsen var glad över att hon som ordförande i aidsdelegationen hade stora resurser till sitt förfogande, och det tycker jag är riktigt. Man kanske borde tillägga att fru Sigurdsen måste vara glad över att riksdagen underkände den budget som hon själv lade fram och som inte gav några stora resurser för den här bekämpningen, och i stället följde folkpartiets förslag om att kraftigt öka anslagen till aidsbekämpningen. När vi lade fram förslaget fick vi höra att vi var ute i ogjort väder. Nu är fru Sigurdsen glad över de resurser som vårt initiativ ledde fram till, att riksdagen så småningom beviljade medel för aidsbekämpningen.

Så har vi då engångsskatten. Den är ett bra exempel på fördelningspolitik, sägs det. När kommer nästa exempel i så fall? Vi får ju höra att det bara är en engångsföreteelse. Men om det är ett bra exempel lär vi få vänta fler exempel. Man tar pengar från ett ställe där det finns kapital, sägs det, men var finns det inte kapital i dag? Jag kan nämna exempel på många ställen där det finns kapital. Nästa gång blir det kanske en engångsskatt på bankernas förmögenheter, dvs. på spararnas pengar, eller på arbetsmarknadens konfliktfonder, där det också finns kapital som har ökat i värde? Det finns mängder av områden där det finns kapital att ta av, om man vill följa dessa nya principer.

Det är helt fel att påstå att pensionerna urgröptes under den borgerliga perioden. Det nya basbelopp som infördes mot slutet av de borgerliga perioderna ledde under ett år, 1982, till att basbeloppet sjönk med 100 kr. Hade denna teknik använts 1983 hade det blivit ett 200 kr. högre basbelopp än med den ursprungliga beräkningstekniken. Det var alltså en mycket liten urholkning. Däremot har det efter 1982 skett en kraftig urholkning av pensionerna. Det är således nästan uteslutande under den socialdemokratiska epoken som pensionerna har urholkats. Nu avser ni alltså att minska pensionerna ytterligare för dem som har sparat. Senast i dag kunde man i radio få höra att det kommer att bli 2.5–3.5 % lägre pensioner redan nästa år för dem som har ett pensionssparande i SPP. Det är en följd av en engångsskatt.

Anf. 61 INGA LANTZ (vpk) replik:

Herr talman! Jag talade i mitt anförande om att politiska beslut får effekter på människornas vardag. Det finns klara samband mellan beslut och verklighet. Det finns också ett klart samband mellan den nedskärningspolitik som regeringen bedriver på den offentliga sektorn och det förhållandet att den offentliga sektorn blir urholkad och sämre. Följden blir en sämre barnomsorg, en sämre skola, en sämre sjukvård, osv. Hemtjänsten kan vi också ta med i detta sammanhang, eftersom den har nämnts som en viktig del i vårt samhälle i dag. Det är klart att om man drar in tjänster i t. ex. barnomsorgen och samtidigt tillåter överinskrivning och dessutom har ett statsbidragssystem som direkt uppmuntrar till en överinskrivning blir resultatet en dålig barnomsorg. Det är orsak och verkan i varje beslut som man fattar på regeringsnivå eller här i riksdagen.

Gertrud Sigurdsen sade att en rättvis fördelning saknas på det sociala området. Jag håller förstås med henne om det. Men jag vill också säga att det saknas en rättvis fördelning på det ekonomiska området. Vi har sett en exempellös omfördelning från löntagare till aktieägare under den senaste tioårsperioden. 100 miljarder har omfördelats under dessa tio år. Det är en omfördelning som sker från arbete till kapital. Jag vill bara påpeka det för Gertrud Sigurdsen om hon någon gång skulle få ont om pengar.

Även företagsvinsterna har ökat under senare år, och i år räknar man med att företagsvinsterna skall öka med 30 %.

Gertrud Sigurdsen sade att pensionsspararna har tjänat på den förda politiken. Jag förmodar att hon menar det pensionssparande som sker i privat form. Men det finns också människor som har tjänat grova pengar som andra har fått betala. Med tanke på den nedskärning av den offentliga sektorn som pågår finns det alla skäl i världen att förändra den ekonomiska politiken, så att man verkligen tar pengar från de ställen i samhället där de finns, nämligen från dem som spekulerar och från börshajarna i vårt samhälle. Använd dessa pengar för att förkorta sjukvårdsköerna, för att förbättra barnomsorgen och för att förbättra hemtjänsten. Använd dessa pengar för att förbättra hela den offentliga sektorn, som är en mycket viktig del av vår gemensamma välfärd.

Anf. 62 ULLA TILLANDER (c) replik:

Herr talman! Gertrud Sigurdsen sade att man på viktiga punkter saknar den rättvisa fördelningen av resurser i dag. Det kan jag verkligen hålla med om. Det är viktigt att förbättra för de sämst ställda pensionärerna – det tycker vi också – men inte på det konfiskatoriska sätt som regeringen föreslår genom införandet av engångsskatten. Vi kan inte heller acceptera de stora och omfattande orättvisor som det nuvarande studiestödssystemet ger upphov till. Det är orättvisor som särskilt drabbar högskoleutbildade som efter genomgången utbildning ofta går in i låglöneyrken men då med höga studieskulder. Det är kvinnor som drabbas mest. Här saknas verkligen den rättvisa fördelningspolitik som regeringen talar så mycket om.

Gertrud Sigurdsen berörde inte orättvisorna inom familjepolitiken, och det kan jag förstå. Det är nog det område där de allra största orättvisorna finns i dag. Att det finns en majoritet i alla undersökningar för någon form av vårdnadsersättning visar att det finns ett behov av ett sådant inslag – man kan inte tala bort den opinionen. Det innebär inte att människorna säger nej till daghem och familjedaghem, för allt fler har behov av det, utan det är fråga om ett både-och. Man kan säga att det är ett gott tecken att allt färre också bland socialdemokraterna är beredda att avvisa vårdnadsersättningen, och de som gör det, gör det med allt mindre övertygelse. Det är faktiskt inte utan en viss otålighet som vi ser att den här utmärkta idén, som vi från centerpartiets sida har stridit så länge för, alltmer ligger i tiden. Det är bl. a. SACO:s förslag ett exempel på.

Att vi som politiskt parti känner otålighet i det här sammanhanget beror på att vi är övertygade om att det finns ett samband mellan en bristfällig familjepolitik och den situation som vi kan avläsa bland barn och ungdomar på skolgårdar, gator och torg, med vandalisering, mobbning och hot. Att det finns ett samband här kan man vara säker på. Det är många som vittnar om det. Det är verkligen en brist om inte regeringen inser det sambandet.

En rejäl satsning på att ge mer tid och kraft åt föräldrarna i samvaron med de små barnen skulle säkert ge utdelning i form av lugnare förhållanden och också en rättvisare fördelning av resurserna. Alla år är viktiga under barn- och ungdomstiden, men det är trots allt när barnen är små som grunden läggs.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 63 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Pensionssparandet i livförsäkringsbolagen har gynnats av den ekonomiska politik som den socialdemokratiska regeringen har fört. All annan förmögenhetstillväxt beskattas, och då kan man fråga sig: Varför skall inte den här förmögenhetstillväxten beskattas? Det handlar alltså om en skatt på avkastningen på försäkringsbolagens förmögenhet.

Den borgerliga regeringen i Danmark har infört en liknande skatt, fast den är ännu mer långtgående.

Daniel Tarschys försöker bevisa att de borgerliga regeringarna slog vakt om pensionernas värdebeständighet. Men, Daniel Tarschys, basbeloppet minus energipriser, indirekta skatter osv. hade inneburit inte 60 % i

ersättning för den genomsnittliga livsinkomsten inom ATP-systemet, utan det hade kanske snarare svarat mot 45 % på lång sikt. Det hade verkligen varit ett grundskott mot tryggheten för människor på äldre dar.

Låt mig också när det gäller pensionärerna säga: Så sent som på 1960-talet dominerade pensionärerna inom den dåtida socialvården. I dag finns pensionärerna knappast alls i den grupp som får socialbidrag. Statistiskt sett är de 2 %. Vad beror det på? Jag tror att man i första hand kan tacka folkpensionerna och ATP för att folkpensionärerna har en annan situation i dag. Då är det angeläget för oss att vi garanterar folkpensionernas och ATP:s värde i framtiden.

Jag kan till Göte Jonsson säga att Bengt Lindqvist och jag är helt överens om utvecklingen av äldreomsorgen. Jag sade i mitt inledningsanförande att det finns många människor som i dag vistas på långvården. Jag har sett tillräckligt många trista långvårdsinstitutioner i det här landet för att kunna säga att måtte människor få en annan, mera hemlik miljö. Men det tar tid att förändra strukturen, så att de äldre skall kunna ha ett eget boende. Men visst måste vi i framtiden också ha en viss andel institutionsvård. Jag delar helt Göte Jonssons uppfattning att vi behöver institutionsvård i bättre former än vad det är på många ställen i dag. Det finns också institutioner med bättre former. Jag kan som exempel nämna Vickelbygården i Östergötlands län och Fränsta uppe i Medelpad. Det finns alltså ett fint utvecklingsarbete inom äldreomsorgen när det gäller både sjukhemmen och byggande av servicehus. Jag tror att vi skall hålla fast vid det Göte Jonsson sade i sitt inledningsanförande, nämligen att vi skall låta de gamla själva vara med och välja formen för sitt boende.

Sedan till Daniel Tarschys. Jag har aldrig sagt att det är bra att det finns köer. Daniel Tarschys, som till professionen är professor, borde ha lättare att uppfatta vad som sägs från talarstolen än att göra en sådan medveten feltolkning. Jag har försökt förklara varför det finns köer inom vissa områden i sjukvården. Jag skulle vilja fråga Daniel Tarschys om han kan säga vilka köer vi kommer att ha år 1995. Det kan vi i dag inte säga eftersom vi inte vet, eller kanske Daniel Tarschys vet, hur utvecklingen blir på det medicinskt-tekniska området, så att vi kan gardera oss med platser och personal. Det är någonting som framtiden får utvisa. Vi skall vara glada för att det går framåt och att vi kan hjälpa människor på ett bättre sätt.

Daniel Tarschys sade vidare att jag var glad över att vi hade offentlig sjukvård just med tanke på aidsvården och över att vi följde folkpartiets förslag i fråga om resurserna. Folkpartiet föreslog 5 miljoner – regeringen har satsat 200 miljoner.

Anf. 64. GÖTE JONSSON (m) replik:

Herr talman! Statsrådet Sigurdsen säger att det på grund av den politisk regeringen fört är riktigt att man tar pengar från försäkringsbolagens förmögenheter. Nu råkar det vara så, statsrådet Sigurdsen, att försäkringsbolagen inte har några förmögenheter, utan det är försäkringsspararnas pengar det handlar om. När dessa försäkringstagare blir pensionerade och får ut sin andel av potten, som förvaltas av försäkringsbolagen, då kommer pengarna att beskattas. Det finns ingen logik i att gå ut och säga för det första att

försäkringsbolagen har förmögenheter när de inte har det och för det andra att dessa skall beskattas vid två olika tillfällen. Försök i stället att föra resonemanget på saklig grund! Tala om att det är miljontals vanliga löntagare, småföretagare och bönder som drabbas av denna skatt.

När det sedan gäller pensionärerna och socialdemokratins åtgärder för att tillgodose deras behov vill jag fråga: Hur har det blivit med löftet om att ersätta pensionärerna för devalveringseffekten? Statsrådet försäkrar att de sämst ställda pensionärerna skall få hjälp genom socialdemokraternas förslag om pensionsförstärkningar. Blir det då någonting till undantagandepensionärerna, som är de absolut sämst ställda, som inte ens har pensionstillskott och som hitintills har drabbats hårdast därför att de för några år sedan valde en annan väg än den socialdemokraterna förespråkade? Det är också en viktig fråga.

När det sedan gäller sjukvården har också jag uppfattningen att landstingen kommer att vara den största och viktigaste vårdgivaren i vårt land även i framtiden. Men det innebär inte att vi skall avstå från alternativ till landstingen. Gertrud Sigurdsen säger att vi skall vara glada över att vi har vård enbart i landstingens regi i samband med bekämpningen av aids, men det är ett mycket märkligt resonemang. Om vi hade haft även andra alternativ, skulle nämligen våra möjligheter att bekämpa aidsproblemet inte ha varit sämre, utan de borde rimligen ha varit bättre.

Det är här skillnaden ligger mellan mitt och Gertrud Sigurdsens sätt att se på detta. Jag tror att vi behöver valfrihet och alternativ i sjukvården. Det behövs för att de anställda skall kunna välja arbetsgivare och arbetsplats och för att de sjuka skall kunna välja läkare och vårdsituation.

Anf. 65 DANIEL TARSCHYS (fp) replik:

Herr talman! Nej, självfallet är det inte så att socialministern är glad över sjukvårdsköerna – jag ber om ursäkt om jag uttryckte mig på det viset. Men socialministern sade att köerna var ett bevis på de medicinsk-tekniska framstegen, och det tycker jag var en väl sangvinisk beskrivning av orsaken till dem. De är ju också ett bevis på att systemet fungerar illa och att vi behöver göra någonting. Det var mot den bakgrunden jag begärde att regeringen skulle redovisa vad den avsåg att göra, men på den punkten är jag fortfarande mycket besviken.

Tyvänn blev inte en siffra rätt när fru Sigurdsen skulle redogöra för hur aidsfrågan hade hanterats. Det var regeringen som föreslog 5 miljoner. Vi föreslog 50 miljoner. Sedan kom regeringen, när vi väl hade fått fart på den, tillbaka med ett förslag om 200 miljoner på två år, alltså 100 miljoner för det första året. Sifferserien bör alltså korrigeras en aning.

Det är inte sant, vilket även Göte Jonsson påpekade, att det kollektivavtalsbundna pensionssparandet är skattefritt. Det beskattas fullt ut när pensionerna betalas ut. Det är därför orimligt att gå in och dubbelbeskatta det på det sätt som regeringen gör. Det är alltså en otillåtlig terminologisk fint att kalla pensionsspararnas pengar för försäkringsbolagens förmögenheter. Med samma språkbruk skulle banksparnas pengar vara bankernas förmögenheter. Om regeringen tillämpar detta språkbruk, då har vi väl bara att vänta på att regeringen skall återkomma med en engångsskatt på bankernas

förmögenheter, som ju också har vuxit en hel del genom regeringens politik. Jag kan nämna många andra förmögenheter som också har vuxit. Exempelvis fjärde AP-fondens förmögenhet har vuxit en hel del genom regeringens politik, likaså de andra AP-fondernas förmögenheter. Det vimlar av kapitaltillgångar i samhället som med samma resonemang från regeringens sida skulle kunna bli föremål för nya engångsskatter.

Det är inte så, fru Sigurdsen, att det fördes en orättfärdig politik under den borgerliga regeringsperioden. Tvärtom slog man under den perioden vakt om den offentliga sektorn. Pensionärernas standard tryggades, och den offentliga servicen byggdes ut på område efter område. Men reallönerna hölls nere. I andra sammanhang, när socialdemokratin pekar på sådana resultat, brukar vi få veta att man slår vakt om den offentliga sektorn. Men när vi under den här perioden verkligen målmedvetet byggde ut den offentliga servicen och tryggade de sociala förmånerna, då får vi höra att vi förde en orättfärdig politik. Det är osakligt, fru Sigurdsen, och jag tycker att det vore på tiden att socialdemokraterna erkände att de på den här punkten givit väljarna en verkligt missvisande konsumentupplysning.

Anf. 66 INGA LANTZ (vpk) replik:

Herr talman! Gertrud Sigurdsen vill luta sig mot den medicinska utvecklingen när det gäller köerna i sjukvården. Jag tror att det vore både farligt och felaktigt att hänga upp sig på det. Jag tycker att man i stället skall satsa på en förebyggande sjukvård. Det är på det sättet man kan få bort köerna. Vad som sker nu i det svenska sjukvårdssystemet totalt sett är att man lappar på små bitar här och där i stället för att satsa på den förebyggande sjukvården.

Det är faktiskt så att rökningen tar 12 000 liv per år – jag såg en tidningsuppgift om dödssiffran för ett tag sedan. Rökning är den främsta orsaken till cancer. Tänk om man kunde få ned, eller allra helst få bort, rökningen – vad skulle inte det innebära för sjukvården!

Alkoholmissbrukarna, som ett andra exempel, upptar en fjärdedel av sjukhusplatserna och nästan 50 % av platserna i den psykiatriska vården. Tänk om man kunde få ned, eller helst få bort, alkoholbruket i samhället, vilka resurser som skulle kunna frigöras!

Eller ta den felaktiga kosten, som orsakar 5 000–6 000 cancerfall per år. Den ligger på andra plats när det gäller cancerutvecklingen i vårt land.

Det här är faktiskt påverkbara sjukdomar, och det skulle vara vettigt, tror jag, att satsa på förebyggande sjukvård och upplysning i de här sammanhangen.

Kunde vi sedan också få en riktad trafikpolitik så att man fick en utbyggd kollektivtrafik och slapp bilarna, och kunde vi dessutom ändra hastighetsgränserna, så skulle man tjäna in trafikoffer också – om man nu får använda så vanvördiga uttryck.

På de här sätten skulle man dels få bort köerna förstås, dels få stora resurser över till utbildning och kultur, till fantastiska bostadsområden och till att trygga den offentliga välfärden, som är så viktig för oss alla, vare sig vi är borgare eller socialister i denna kammare.

Anf. 67 ULLA TILLANDER (c) replik:

Herr talman! Engångsskatten är ingenting annat än en åtgärd som innebär konfiskation av löntagarnas pensionspengar, och det säger vi nej till. Det är faktiskt så att omkring hälften av de pensionsförsäkringar som det här rör sig om ägs av människor som inte kommer upp till 100 000 kr. i årsinkomst.

Gertrud Sigurdsen talar om ekonomisk rättvisa, rättvis fördelning av resurser och grundtryggheten i samhället. Jag beklagar att man från regeringens sida inte inser det samband som en mångsidig familjepolitik har med den otrygghet som nu råder i samhället. Grundtryggheten har en ekonomisk sida, det är alldeles klart, och den är viktig. Men den får ju inte undanskymmas den rent känslomässiga sidan av grundtryggheten – då tänker jag framför allt på barnen.

Barn har ju naturliga känslomässiga bindningar till sina föräldrar. Det finns egentligen ingenting som kan ersätta dem. Alla alternativ som man talar om i samband med familjepolitik och barnomsorg är naturligtvis bra, men man får bara se dem som komplement. Därför måste det vara en riktig slutsats att det för att denna grundtrygghet skall få tillfälle att utvecklas krävs att föräldrar och barn får mer tid för varandra. Det finns också ett grundläggande behov – det är omvittnat av många – hos både föräldrar och barn att under de viktigaste småbarnsåren få litet mer, inte bara tid utan också kraft över för varandra, och det får man enbart om föräldrar ges en reell chans att minska sin arbetsdag.

Anf. 68 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Det är faktiskt så, Göte Jonsson, att försäkringsbolagen har förmögenheter. Jag tror inte att Göte Jonsson kan bortse från det. Det är inte spararna som äger försäkringsbolagen. Jag kan inte förstå vad det är för fel i att en del av avkastningen på den förmögenhet som försäkringsbolagen har kunnat bygga upp tack vare den socialdemokratiska regeringens ekonomiska politik skall kunna gå till statskassan för att vi skall kunna dels bidra till statens finanser, dels göra en omfördelning bland pensionärerna. Det var faktiskt så att pensionärerna ställde upp för att stödja statens finanser i samband med devalveringen.

Daniel Tarschys talar om den förträffliga fördelningspolitik som bedrevs under den borgerliga regeringens tid. Jag vill bara påminna om beslutet om införandet av karensdagar, urholkningen av pensionerna – som jag tidigare har redogjort för –, sämre arbetslöshetsersättning, sämre delpension osv. Framför allt undergrävdes statens finanser på ett allvarligt sätt, som hotar hela välfärdssystemet. Jag tror att man kan säga att svenska folket långt in på 1990-talet kommer att få betala det budgetunderskott som skapades under de borgerliga regeringarnas tid.

Göte Jonsson säger att vi inte har fått höra någonting om ersättningen för devalveringseffekten. Jo, det måste man ha gjort när man samtidigt så intensivt och grundligt har granskat finansministerns redogörelse för engångsskatten. Regeringen har ju faktiskt i det sammanhanget klart och tydligt lovat att avkastningen på den s. k. engångsskatten skall användas till förbättringar för pensionärerna. Vi vet inte i dag exakt hur stor avkastningen blir, och vi har inte tagit ställning till hur de här pengarna skall fördelas inom

pensionärskollektivet. Avsikten är ju att ett sådant beslut skall presenteras i budgetpropositionen i januari 1987.

Jag övergår så till frågan om sjukvården. Göte Jonsson säger att han tror att det skulle ha gått mycket bättre att bekämpa HIV-smittan och sjukdomen aids, om vi hade haft ett större inslag av privat sjukvård. Hur skulle det ha kunnat gå till? Den offentliga hälso- och sjukvården är ju uppbyggd på så sätt att alla människor i vårt land omfattas av den. När vi är i USA för att studera de amerikanska erfarenheterna av kampen mot den här smittan säger man där: Ni som har en offentlig hälso- och sjukvård har ett helt annat utgångsläge.

Visst skall vi ha ett inslag av privat hälso- och sjukvård – det har vi alltid haft i vårt land – men basen måste vara den offentliga hälso- och sjukvården. Den ordningen tror jag också har ett mycket starkt folkligt stöd.

Daniel Tarschys! Jag får väl be om ursäkt för att jag missade en nolla – folkpartiets förslag var på 50 miljoner, inte 5 miljoner som jag sade. Daniel Tarschys sade vidare att man höll reallönerna nere, och det kan jag bekräfta. Ja, löntagarna förlorade en hel månadslön under den borgerliga regeringstiden.

Det skorrar mycket falskt i mina öron när de borgerliga partiernas representanter här slår sig för bröstet och säger att det var de som förde en rättvis fördelningspolitik och att det är de som står för insatserna när det gäller hälso- och sjukvården och andra åtgärder inom socialpolitikens område.

Jag upprepar: Socialdemokraterna vill, när vi nu har lyckats förbättra landets ekonomi, fortsätta att bygga vidare på den sociala välfärdspolitik som arbetarrörelsen i det här landet har lagt grunden till.

Tredje vice talmannen anmälde att Göte Jonsson, Daniel Tarschys och Ulla Tillander anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 69 BJÖRN KÖRLOF (m):

Herr talman! Dagens Svenska Dagbladet har två stora rubriker på första sidan. "Maskeradligan planerade jättekupp", är en av rubrikerna. I artikeln redovisas hur polisen genom skickligt spaningsarbete lyckats förhindra ett mycket allvarligt förmögenhetsbrott som, om det hade genomförts, sannolikt hade medfört stor risk för våldsinslag.

Det inträffade visar på två viktiga ting i den kriminalpolitiska debatten. Det första är att avancerad och grov kriminalitet, ofta med utländsk anknytning och många gånger med anknytning till grov narkotikabrottslighet, är en realitet i dagens Sverige.

Att polisen här lyckades visar för det andra att en välutbildad poliskår med goda personalresurser har avgörande betydelse när det gäller att förhindra och uppklara brott.

Den andra rubriken i Svenska Dagbladet lyder: "Elev sparkade ner lärarinna." I artikeln redogörs för hur en elev i måndags sparkade och slog en lärarinna medvetlös. Lärarkollegerna hotar nu att ställa in undervisningen i protest mot "den hopplösa situationen och det ökade våldet i skolor."

Herr talman! Jag är starkt medveten om att man inte bör dra generella slutsatser av ett enskilt fall. När det gäller det ökade våldet och nedbusningen i skolorna är emellertid vittnesbörderna så många och så samstämmiga att det inte går att hänvisa till att det handlar om enskilda händelser med någon särpräglad orsaksfaktor.

Utvecklingen är i själva verket djupt oroande. Den grundläggande insikten vad gäller den totala brottsutvecklingen i vårt land är och har sedan lång tid varit att skadegörelse, snatterier, stölder, hot och våld i ökande och accelererande omfattning begås av unga människor – många gånger så unga att de är under straffmyndig ålder.

Kriminalitetskarriärerna börjar i själva verket här. Den fråga vi därför måste ställa oss är alltså under vilka förhållanden våra barn och ungdomar egentligen växer upp i vårt land.

Varifrån eller hur uppkommer den brist på respekt för medmänniskors psykiska och fysiska integritet som nu breder ut sig? Varifrån kommer den rastlöshet, oro, otrygghet, aggressivitet och det grova och provocerande språkbruk som föräldrar, lärare, fritidsledare och andra som har ansvar för barn och ungdomar ständigt vittnar om?

Detta är svåra frågor, och jag är medveten om att någon enkel lösning inte ges. Men i några avseenden är själva frågorna särskilt svåra för socialdemokraterna.

Det gäller de för dem obehagliga frågorna om huruvida den nedbrytning av familjen som ägt rum under efterkrigstiden genom socialdemokratisk s. k. familjepolitik kan vara en av orsakerna.

Det gäller också frågorna om den explosionsartade utbyggnaden av den kollektiva barnomsorgen och hur barns känsloliv, trygghet och uppfattning om väsentliga normer formas i en sådan omsorgsform.

Det gäller vidare frågorna om skolans roll och ansvar. Här gäller det att tränga djupare in bakom de från socialdemokratiskt håll ofta framförda svepande och fina uttryckssätten om att förmedla de demokratiska värdena, slå vakt om solidariteten och lära eleverna att ta ansvar och utöva medinflytande. Detta är naturligtvis viktiga värden, och jag vill verkligen inte ironisera över dem. Men verkligheten ute i landets skolor är ofta brutal och tragiskt annorlunda.

Herr talman! Hur många unga flickor i våra skolor vågar eller vill berätta om de ständiga sexuella trakasserier de utsätts för av pojkarna i sin omgivning? Hur många elever utsätts dagligen för sparkar, slag, knuffar, ryck och slit i kläder och kroppsdelar? Hur många elever utsätts dagligen för psykiska trakasserier på grund av klädedräkt, utseende, beteende eller hemförhållanden av plågoandar som aldrig vill sluta utan t. o. m. tycks finna nöje i detta?

Dessa ständiga och ofta grova integritetskränkningar, som lärare och skolpersonal med nuvarande regler och ordning har små eller inga möjligheter att kontrollera och övervaka, präglar många barns och ungdomars uppfattning om vilka normer, regler och beteenden som är inte bara acceptabla utan t. o. m. normala.

Vad blir det av tryggheten, lugnet, harmonin och glädjen att lära sig något, när skoldagen för många elever blir en fråga om att hantera sin rädsla och sin

ångest och för ett fåtal elever att leva ut sin aggressivitet och förstörelselusta? Till allt detta kommer därutöver, herr talman, de omfattande och svåra drogproblemen bland ungdomarna.

Jag tror att det är oerhört viktigt att vi gör klart för oss att det är i hem, familj och skola som de grundläggande normer vi lever efter etableras. Både pojkars och flickors egen självkänsla, uppfattningen om den egna integriteten, och respekten för andra individers fysiska och psykiska absolut skyddade sfär måste med stor inlevelse och konsekvens hävdas av alla med fostransansvar.

Att förebygga brott och avvikande beteende bland barn och ungdomar är viktigt i sig. Men forskningen visar också att unga människor som begår brott och på annat sätt uppvisar symtom på sociala problem löper avsevärt större risk än andra att hamna i stor social misär även som vuxna. Genom att förebygga brott hos de unga och arbeta för att de som redan begått brott inte återfaller kan man förebygga framtida brottslighet, narkotikamissbruk, alkoholism, ensamhet, oförmåga att försörja sig och i många fall även för tidig död. Ytterst gäller det också att forma en bättre framtid för de barn som dessa unga människor kommer att få i framtiden.

Forskningen visar klart att det finns två områden inom barn- och ungdomsproblematiken där de förebyggande insatserna har de största förutsättningarna att lyckas, nämligen inom familjen och inom skolan.

Under lång tid, herr talman, har socialistiska röster i debatten hävdat att familjens roll har överdrivits och att svårigheter under uppväxten saknar betydelse för t. ex. uppkomsten av grovt drogmissbruk. Så långt det går att bedöma utifrån nuvarande kunskaper är detta fel. Familjebakgrunden och familjesituationen har stor betydelse för uppkomsten av sådana beteenden bland de unga som jag har redogjort för. Det gör att det är viktigt att samhället vidtar åtgärder för att stödja familjer med problem samt familjer där unga på olika sätt far illa. Man måste stödja dem så att tryggheten och föräldrakontakten kan byggas upp och förstärkas. Vi måste söka få en samlad kunskap om dessa stödjande åtgärders både ekonomiska betydelse – det finns naturligtvis stora ekonomiska element i detta – och emotionella, känslomässiga, betydelse när det gäller att förebygga asocialitet hos de unga. Vi måste också få fram forskning, inte minst en utvärderingsforskning, inom detta område – en forskning som alltid ogillats av socialdemokraterna.

Frågan om föräldrarnas betydelse har aktualiserats bl. a. i samband med sommarens debatt om ungdomsvåldet. Man har hävdat att föräldrar är den största potentiella brottsförebyggande resurs som vårt samhälle förfogar över. Är det så – och det säger många forskare – så är det naturligtvis något som vi måste ta fasta på. Tonåringar som tillbringar mera fritid med sina föräldrar och som över huvud taget har goda relationer med dem är betydligt mindre brottsbenägna än andra. Det finns emellertid i vårt samhälle föräldrar som saknar ekonomiska resurser att öka engagemanget i sina barn på grund av att de inte kan leva på en lön. Därför är det viktigt att vi försöker få fram sådana ekonomiska förhållanden i barnfamiljerna – främst någon typ av vårdnadsersättning, men det kan också gälla annat – som leder till att barnen och ungdomarna får stabila, långvariga och nära kontakter med sina föräldrar.

I debatten har man pekat på att orsaken till att föräldrarna inte alltid agerar som de borde i viss mån kan bero på brist på kunskaper om vilka förväntningar som samhället och barnen har på dem. Många föräldrar vet inte hur de skall agera i samband med olika konflikter med sina barn, hur man skall se på sådant som att sova över hos en kompis, att gå på föräldrafritt party, tider för hemkomsten på kvällarna, när de skall få börja gå på disko osv. Sådana föräldrar saknar dessutom ofta kontakter med föräldrarna till de tonåringar som deras barn umgås med och kan inte utbyta erfarenheter. Detta är en svår problematik. Vi måste skicka ut tydliga signaler om hur man skall se på detta. Det måste föras en diskussion och en debatt om detta, så att föräldrarna får råd och stöd för sitt agerande.

Frågor av denna typ diskuteras inte gärna av socialdemokraterna, i vart fall inte i politiska termer. Där predikas ständigt organisationernas, folkrörelsernas, myndigheternas betydelse. Men föräldrarnas brottsförebyggande betydelse, att man skall tillvarata föräldrars kraft, har jag inte hört någon socialdemokrat tala om.

Under en rad år har forskarna fört fram en ganska pessimistisk syn på skolans möjligheter att förebygga brott. Anledningen till att vissa skolor har omfattande problem med brottslighet, vandalisering, bristande disciplin m. m., medan andra förskonas från sådana svårigheter, har ansetts ligga i att problemskolornas upptagningsområden har stora andelar familjer med allvarliga sociala problem.

De senaste årens forskningsresultat visar dock att skolans eget sätt att arbeta i helt avgörande utsträckning har betydelse. Det här visat sig att vissa skolor med många elever från problemfamiljer har lyckats betydligt bättre än andra i samma situation med att dels förebygga brott hos eleverna, dels förbättra skolprestationerna. De faktorer som har betydelse är:

- den trygghet, det lugn och den harmoni, särskilt i grundskolans lågstadium, som man kan uppvisa. Här gäller det kontinuerliga och mycket nära vuxenkontakter, främst med lärarna;
- den allmänna inriktningen av skolarbetet med främst klara och entydiga ordningsregler, som skall efterlevas. Också detta, visar forskningen, skall sättas in mycket tidigt, redan i grundskolans första klass;
- belönings- och bestraffningssystemets utformning;
- relationerna i klassrummet;
- stabiliteten i undervisnings- och vänskapsgrupper;
- organisationen av personalens arbete. Detta gäller också personalens arbete på raster och under tider då inte direkt undervisning bedrivs men eleverna ändå befinner sig inom skolans område. Det handlar alltså om en social kontroll.

Den här redovisade forskningen har i första hand bedrivits i England, och resultaten kan kanske inte utan vidare överföras till svenska förhållanden. Trots att resultaten är mycket lovande återstår en del frågetecken. Det bör dock observeras att vissa av resultaten i denna forskning mycket väl stämmer överens med en del av de erfarenheter som vi har också från vårt land.

Vi bör därför, herr talman, agera för att forskning om skolklimatets, skolorganisationens, brottsförebyggande effekter snarast möjligt startas även i Sverige.

Vi måste efter en sådan forskning få till stånd en medveten förändring av arbetsklimatet i skolan i en sådan riktning som jag här har talat om.

En anseelig del av alla ungdomsbrott begås under skoltid eller när elever är på väg till och från skolan. Av stort intresse är i detta sammanhang den tid då de flesta föräldrar fortfarande befinner sig på sina arbeten, medan eleverna har slutat sin skolundervisning för dagen. Många är under denna tid helt utan vuxen tillsyn, och forskningen visar att under dessa omständigheter gör sig många ungdomar skyldiga till brott eller råkar illa ut på annat sätt.

Ungdomsbrott på skoltid begås dels utanför skolan, dels i skolan.

I det första fallet handlar det om skolkande elever eller elever som lämnar skolområdet under raster eller på håltimmar. En stor del av ungdomssnatteriet begås under sådana omständigheter. – Detta visar att skolan måste ha en bättre kontroll över skolket och av var eleverna befinner sig och vad de gör under skoltid.

I det andra fallet är det fråga om sådana brott som inbrott i elevskåp, vandalisering, olaga hot mot elever och skolpersonal och i vissa fall även våld mot enskilda personer.

Herr talman! Det förekommer att elever tar med sig knivar och andra vapen till skolan, vilket naturligtvis kraftigt ökar sannolikheten för att de också kommer till användning under provocerande former. Det måste självfallet finnas klara regler för skolornas åtgärder på de här områdena. Inte minst är det viktigt att skolan har fasta rutiner för sitt agerande också när brott har begåtts inom skolan.

En annan aspekt ur vilken man kan se våldet i skolan är skolmobbingen. Det finns vissa undersökningar på detta område, och det beräknas att ca 10 % av eleverna i våra skolor är utsatta för mer eller mindre systematisk mobbing. Omkring 5 % av eleverna är mobbare. Jag menar att vi nu måste ta i med kraftiga medel för att få mobbingen till ett slut. De elever som råkar ut för mobbing dras med ett svårt lidande under många år av sin barndom och uppväxttid. Och det är svårt att göra sig en föreställning om hur man kommer att uppleva sin tillvaro i förhållande till andra människor och vuxna under resten av sitt liv, om man har blivit utsatt för en så kraftig psykisk integritetsstörning som detta handlar om.

En hel del av de handlingar som vanligen förekommer i samband med mobbing skulle om de begåtts av vuxna eller mot vuxna rubriceras som sådana brott som misshandel, olaga hot, olaga frihetsberövanden, ofredande, stöld m. m. Forskningen visar också att de som mobbar löper betydligt större risk än andra elever att även senare i livet ägna sig åt brottslig aktivitet. Det gäller inte bara en större risk för våldsbrott utan också en generell risk för mer omfattande brottslighet långt upp i åldrarna. Åtgärder mot mobbing innebär alltså en kraftig brottsförebyggande åtgärd på lång sikt.

Forskningen visar vidare att lärarna, och då speciellt klassföreståndarna, har mycket goda insikter om elevens förtjänster och brister. Dessa kunskaper ger möjlighet att med förhållandevis stor säkerhet förutse elevens framtida sociala situation i vuxenlivet. Vi måste ta till vara dessa lärares kunskaper och bygga på dem.

Herr talman! Detta är enligt min mening den väsentliga bakgrunden till den växande och förgrovade ungdomskriminaliteten. Därför är inte brottsfö-

rebyggande och brottsförhindrande främst en polisiär fråga eller en fråga för rättsväsendet, utan det är främst en fråga för hem, familj och skola.

Prot. 1986/87:13
22 oktober 1986

Allmänpolitisk debatt

Anf. 70 LENNART ALSÉN (fp):

Herr talman! Låt mig inleda med tre citat:

”Mycket av vår verksamhet uppfattas i dag som meningslös.”

”En viktig sak borde vara att ungdomar som gör sig skyldiga till brott verkligen får klart för sig att de gjort något brottsligt.”

”De skrattar oss rakt i ansiktet.”

Var kommer dessa uppgivna uttalanden ifrån? Jo, det är poliser från olika delar av vårt land som lämnat dessa kommentarer. Tillsammans speglar de ett av dagens stora samhällseliga problem – ungdomsbrottsligheten.

Den uppmärksamhet denna har tilldragit sig i massmedia under sommaren har fått många av oss att ställa frågor: Har våldet i samhället ökat? Vilka är de ungdomar som överfaller och misshandlar främmande människor på gator och torg? Ger massmedia en skev och förvanskad bild av verkligheten?

Vi har från folkpartiets sida försökt att belysa dessa frågeställningar i en rapport som vi presenterade i tisdags här i riksdagshuset. Självfallet har vi inte haft några ambitioner att prestera ett vetenskapligt arbete. Vi har redovisat aktuell statistik, och vi har redogjort för de intryck som vi har fått vid en lång rad intervjuer och samtal. Utan att göra anspråk på att lämna en fullständig bild tror jag ändå att vi trängt in ett bra stycke i problematiken.

Jag skall här, herr talman, inte återge rapporten i dess helhet utan i stället försöka peka på och lyfta fram några av de övergripande orsakerna till våldet i vårt samhälle. Avslutningsvis vill jag också redovisa några av de konkreta förslag till åtgärder som vi i folkpartiet lämnar i nämnda rapport.

Herr talman! Samhället har genomgått stora förändringar sedan andra världskrigets slut. En av de mest påtagliga är familjens förändrade situation. Den gamla bilden av den familjeförsörjande fadern och den hemarbetande modern har i mycket stor utsträckning förändrats. I dag förvärvsarbetar båda föräldrarna, i många fall på heltid, vilket med restider kan betyda att de båda är borta från hemmet tio elva timmar. Barnen går i skolan långt upp i tonåren. Inga 15–16-åringar förvärvsarbetar. Bland 17–19-åringarna är det ett ringa antal som har en heltidsanställning i arbetslivet.

För de mindre barnen innebär dagens situation att de utan föräldrarnas direkta tillsyn vistas på olika samhällseliga institutioner, daghem, skolor och fritidshem, kanske också hos grannar och vänner större delen av dagen. I många fall är man ensam eller tillsammans med syskon i det egna hemmet. När barnen börjar skolan på morgonen har mamma och pappa gett sig i väg någon timme tidigare, och när skolan är slut på eftermiddagen dröjer det ett par timmar innan familjen är samlad – en familj där de vuxna medlemmarna i många fall är ordentligt uttröttade efter en hård arbetsdag och där barnen är pratsjuka och kontaktsökande.

Även om familjens ekonomiska standard har ökat genom båda föräldrarnas förvärvsarbete så har detta skett till ett pris som inte står i taxeringskalendern. Priset, och det är ett högt pris, betalas av de unga. Priset innebär en ständig otrygghet, en ständig brist på kontakt med föräldrarna och ett ständigt sökande efter andra och nya förebilder. Gänget, kamraterna,

TV, radio och video blir de surrogat som finns att tillgå.

Under stora delar av skolloven accentueras förhållandena. Sysslolöshet för de yngre barnen och arbetslöshet för de äldre. En arbetslöshet som förvisso inte syns i statistiken.

Den situation som jag här kortfattat försökt beskriva är en konkret grundläggande faktor när det gäller att ge en bild av bakgrunden och orsaken till dagens ungdomsbrottslighet. Otrygghet, rädsla, ensamhet och sysslolöshet räcker för att utlösa icke önskvärda beteenden. Situationen är inte unik för Sverige. Den återfinns i större eller mindre omfattning i hela den industriella världen. Kanske har jag målat en mörk bild, kanske känner många att det här inte gäller deras barn, deras familjer. Kanske har jag mot bakgrund av mitt arbete i skolan haft unika insynsmöjligheter i familjens vardag. Kanske mår de flesta familjer och barn alldeles förträffligt. Men trots allt, för många mår inte bra. För många barn och ungdomar upplever den ensamhet och sysslolöshet jag nyss beskrivit.

Vi har från folkpartiets sida understrukit föräldrarnas oerhört viktiga roll och deras stora ansvar. Som jag ser det måste man också från samhällets sida bidra till att föräldrarna får ökade möjligheter att fylla sin viktiga roll. Måhända är en sänkt arbetstid jämnt fördelad på veckans dagar det bästa stöd samhället kan lämna. Kostnaderna må vara höga, men vi måste ta dem och vi måste alla bära dem.

Herr talman! Jag har i ca 25 år arbetat som lärare och skolledare nere i Karlskrona i Blekinge. Här i denna landsända där ungdomsarbetslösheten hör till den mest omfattande i landet har jag fått följa en hel generation av barn och ungdomar. Ständigt i detta arbete har jag blivit påmind om en företeelse som likt ett gissel träffar många unga: alkoholen!

Vid olika tillställningar där det uppstått gruff och så småningom regelrätt slagsmål har som regel minst en av kombattanterna varit påverkad av alkohol. Omdömeslöst har knytnävarna och i värsta fall kättingar, knivar eller andra livsfarliga verktyg talat sitt speciella språk. En knuff, ett litet ord eller kanske bara ett annorlunda beteende kan vara den utlösande faktorn till fruktansvärda våldshandlingar.

Ett offer blir liggande, i värsta fall skadat för livet, en i nyktert tillstånd kanske ganska fridsam ung människa blir på några minuter en otäck våldsvverkare. När nästa dag gryr frågar sig alla: Hur kunde detta ske? Svaret är enkelt. Det hade inte skett om inte alkoholen varit inblandad – i många fall alkohol som den unge våldsvverkaren fått av sina föräldrar!

Vår arbetsgrupp i folkpartiet har haft ett långt samtal med Johannes Knutsson på BRÅ. Alkoholens betydelse som orsak till allt våld i vårt samhälle uttryckte han på följande sätt:

”Om jag genom att knäppa med fingrarna kunde ta bort allt videovåld i samhället skulle detta knappast alls påverka omfattningen av våldet i samhället. Om jag däremot knäppte med fingrarna och därmed tog bort all alkohol i samhället skulle våldet nästan helt försvinna.”

Det är uppenbart att en radikal minskning av alkoholkonsumtionen skulle få direkta och positiva konsekvenser i form av färre våldsbrott. Folkpartiet har sedan länge ett konkret och framåtsyftande program för att minska alkoholkonsumtionen. Det angelägna i att detta program genomförs och

leder till en minskning av konsumtionen understryks inte minst av den koppling som finns mellan alkohol och våld. Strävan att minska alkoholkonsumtionen blir därmed ett av de viktigaste inslagen i kampen mot våldet.

Föräldrarnas viktiga roll när det gäller ungdomens attityd till alkohol kan inte nog understrykas.

Jag själv tillhör, liksom de flesta andra, den grupp av måttliga konsumenter som främst måste medverka till att ta bort den falska bild av glamour och glitter som råder kring alkoholen. Det är vi som kan gå före genom att se till att alkoholen får en mindre framträdande plats i familjens umgängesvanor. Det är vi som skall sluta långa, för så kallas det när man lämnar en flaska alkohol till en omyndig son eller dotter.

Jag vill nu, herr talman, efter att mer ingående ha beskrivit två företeelser som grundläggande orsaker till dagens våldssituation i vårt samhälle, avslutningsvis sammanfatta och redovisa de förslag vi från folkpartiets sida vill föra fram. Jag vill understryka att vi främst har behandlat våldsbrott med betoning på de brott som brukar benämnas "oprovocerat gatuvåld".

Vi har ställt frågan om våldet ökar, vad som är orsaken till våldet och vilka åtgärder som kan vidtas för att minska denna brottslighet.

Om man bara ser på de siffror som SCB redovisar över antalet anmälda brott ökar våldsbrotten kontinuerligt sedan 1970, det år som vi haft som utgångspunkt för vår redovisning. Denna ökning återfinns också när vi bryter ner siffrorna till sådana brott som huvudsakligen innefattar gatuvåldet. Samtidigt hävdar företrädare för BRÅ och polisen att det under senare år inte har förekommit någon markant ökning av antalet brott. Båda slutsatserna är riktiga. Mycket av debatten kring gatuvåldet har hämtat sin näring från vad som händer i Stockholms innerstad. Där har det denna sommar inte förekommit någon ökning av antalet misshandelsbrott, men det kan inte tas till intäkt för att inte dessa brott ökar på andra platser. En annan viktig förklaring till att det är svårt att få entydiga besked om våldsutvecklingen är det stora mörkertal som förekommer i samband med dessa brott. Man vet att flertalet våldsbrott inte anmäls. Minsta förändring i anmälningsbenägenhet ger därför utslag i statistiken utan att det för den skull behöver motsvaras av någon faktisk ökning eller minskning av antalet brott.

Med dessa reservationer är vi ändå beredda att dra slutsatsen att det också under senare år har skett en viss ökning av gatuvåldet. Denna ökning är inte så stor att det är den som motiverar att åtgärder vidtas. Alldeles oavsett hur stor ökningen har varit är det nämligen klart att situationen är sådan att bestämda åtgärder måste vidtas för att minska antalet våldsbrott.

Fr. o. m. midsommarhelgen började massmedia en intensiv bevakning av våldsbrotten och framför allt av gatuvåldet. Den roll som massmedia sedan har spelat i debatten kring gatuvåldet kan knappast överskattas. Vår rapport liksom de åtgärder regeringen har vidtagit är en följd av den uppmärksamhet som våldet fått i nyhetsbevakningen och efterföljande debatt. Att beskriva och debattera missförhållanden i samhället är en viktig uppgift för massmedia. Så till vida har de fyllt sin uppgift genom rapporteringen kring våldet. Men massmediebevakningen leder också till oönskade konsekvenser. Människor riskerar att dra alltför långtgående slutsatser av vad de läser och ser. Sakligt sett är risken för att drabbas av våld mycket liten, så liten att den

utbredda känsla av ängslan och otrygghet som många människor har, och som de ofta har grundat på vad de tagit del av i massmedia, är omotiverad. Detta innebär inte att vi från folkpartiets sida förringar problemet. Som jag nyss sade är det angeläget att samhället vidtar åtgärder för att minska våldsbrotten, men situationen är samtidigt inte sådan att det är sakligt motiverat att många känner en ängslan för att när som helst bli utsatta för överfall.

Den grupp av ungdomar som begår våldsbrotten är inte homogen. Här finns den traditionella våldsverkaren som nästan alltid är berusad när brottet begås. Men bland de unga våldsverkarna finns också en del som inte är påverkade av droger när de begår våldshandlingar. Inte sällan utförs misshandeln efter förebild från kampsporter.

Det finns inte någon enhetlig förklaring till att ungdomar begår våldsbrott. Alkohol är den förklaring som oftast är relevant, men även inspiration från kampsporter, filmer och tidningar spelar säkert in. Bortsett från alkoholen tillmåter vi ingen enskild förklaring sådan betydelse att vi tror att eliminering av den märkbart skulle minska det totala gatuvåldet. Det är i stället genom en serie åtgärder som våldet skall bekämpas och konsekvenserna av våldet lindras.

1. Den allra viktigaste åtgärden i kampen mot ungdomsvåldet är den som föräldrarna ensamma kan stå för. Det är föräldrarna som genom uppfostran och omvårdnad i hemmet skall ge sina barn de värderingar av hänsyn och ansvar som styr umgänget mellan människor. De skall lära barnen det självklara i att konflikter inte löses med våld, att samhällets normer inte accepterar att man slår någon för att "det är kul". Det är i första hand föräldrarna som skall skydda sina barn från att se våldsfilm, och det är främst föräldrarna som skall hindra barnen från att ägna sig åt diskutabla kampsporter. Föräldrarna kan aldrig avhända sig ansvaret för sina barn och hoppas att samhället skall ta det.

2. Föräldrarna skall omedelbart underrättas av polisen när deras barn under 18 år har gripits för något brott.

3. Föräldrar till barn under 18 år skall åläggas närvaroplikt vid domstol när deras barn ställs inför rätta.

4. Lärare och annan skolpersonal måste i sin kontakt med eleverna konsekvent hävda samhällets normer och aktivt ingripa mot beteenden som leder till att elever skadar sig själva eller andra.

5. Kommunerna och folkrörelserna har ett ansvar för att tillsammans med ungdomarna skapa ett attraktivt föreningsliv och en fritidsverksamhet, som ger meningsfulla alternativ till sådan passivitet och gängbildning som är grogrund för kriminalitet.

6. Det får inte längre uppfattas som att "det är gratis att begå brott". En ordning med jourdomstolar skall möjliggöra att den unge lagöverträdaren får sin påföljd kort tid efter gripandet. Åklagaren skall ges samma möjligheter att anhålla och begära ungdomar under 18 år häktade som de i dag har beträffande dem som är äldre.

7. Kraven på vad som anses vara grov misshandel skall sänkas så att fler fall än i dag av rå och hänsynslös misshandel kan rubriceras som grov.

8. Rekryteringen av polisaspiranter måste öka från nuvarande 150 per år till 460 för att motsvara avgången från poliskåren.
9. Polisen måste ge högre prioritet åt patrullerande kvarterspoliser och bli mer flexibel i sitt arbete.
10. En ny påföljd, samhällstjänst, bör införas.
11. En översyn bör göras av gränserna mellan tillåtet och otillåtet nödvärn.
12. Personer som ingriper i akuta våldssituationer för att hjälpa den som blir misshandlad skall ges omedelbar ersättning för skador.
13. Skadestånden till brottsoffren bör höjas.
14. Brottsoffren bör stödjas med kurativa och sociala hjälpåtgärder.

Herr talman! Jag har nu redovisat folkpartiets förslag till åtgärder. Det är min förhoppning att så många som möjligt av dessa skall få stöd av en majoritet i denna kammare, så att vi snarast kan gå från ord till handling.

Anf. 71 LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Under den senaste tiden har en omfattande debatt förts om brottsligheten och kriminalpolitiken. Jag skall mot den bakgrunden redovisa några av utgångspunkterna för det reformarbete som förestår inom kriminalpolitiken.

Först några ord om brottsutvecklingen. Sedan 1950 har antalet polisanmälda brott ökat mer än femfaldigt, från 195 000 till över 1 miljon brott. I betydande utsträckning innefattar denna ökning tidigare mindre frekventa brott såsom narkotikabrott, trafikbrott och vissa former av ekonomisk brottslighet, men det dominerande inslaget hänför sig till den s. k. traditionella brottsligheten, dvs. stöld och misshandel.

I den senaste tidens debatt har ibland påståtts att vi särskilt under senare år haft en dramatisk ökning av antalet våldsbrott och inbrott. För sådana påståenden går det knappast att finna belägg i statistiken.

Våldsbrottsligheten uppvisar en ganska jämn ökningstakt med ett par procent om året. Mycket talar emellertid för att denna statistiska ökning inte motsvaras av en lika stor faktisk ökning av våldsbrottsligheten. Ändrade åtalsregler samt en ökad anmälningsbenägenhet kan snarare vara förklaringen. Att våldsbrotten blivit allvarigare med ökade inslag av knivar och andra tillhyggen är emellertid uppenbart.

Även när det gäller inbrotten kan iakttas en relativt jämn ökning med några procent om året. Under 1985 svarade bostadsinbrotten för 17 % av antalet brottsanmälningar, vilket är en minskning av bostadsinbrotten.

Utvecklingen i Sverige är på intet sätt unik. Samma utvecklingstendenser finns i alla industrialiserade länder, egentligen oberoende av kriminalpolitisk inriktning. I jämförelse med andra länder är Sverige varken när det gäller ökningstakt eller den totala brottsnivån värst drabbat.

Jag har velat nämna det här för att ge en något balanserad och nyanserad bild av utvecklingen. Det behövs inga överdrifter för att visa allvaret i situationen. Den är tillräckligt allvarlig ändå. Den totala brottsligheten är oacceptabelt hög.

Herr talman! I den del av regeringens budgetproposition 1985/86 som gäller justitiedepartementet anges inriktningen för samhällets brottsbekäm-

pande verksamhet. Det är narkotikabrottsligheten, den ekonomiska brottsligheten, våldsbrottsligheten och den integritetskränkande egendomsbrottsligheten som skall prioriteras. Den ekonomiska brottsligheten därför att den har utvecklats till ett allvarligt samhällsproblem, som vållar både enskilda och samhället stora skador och förluster och som i grund och botten hotar samhällssolidariteten. Narkotikabrottsligheten därför att i dess spår följer social misär och enskilda tragedier. Våldsbrottsligheten och den integritetskränkande förmögenhetsbrottsligheten därför att den leder till fysiska skador och ekonomiska förluster och framkallar rädsla och osäkerhet i samhället.

Det arbete som nu pågår för att på olika sätt bekämpa våldsbrottsligheten och den integritetskränkande förmögenhetsbrottsligheten är således en del i en medveten prioritering av samhällets insatser mot brottsligheten och inte ett uttryck för en reaktion på en debatt som har försiggått i sommar.

Herr talman! Debatten om åtgärderna mot brottsligheten kretsar många gånger kring ganska snäva kriminalpolitiska perspektiv. Det är naturligtvis kriminalpolitikens uppgift att motverka brottslighet. Man måste dock vara medveten om att straffsystemet och åtgärderna inom rättsväsendet i detta avseende inte är något särskilt effektivt instrument att tillgripa. För det talar erfarenheter både i Sverige och utomlands.

Det finns exempelvis inte någon omedelbar koppling mellan stränga straff och låg brottslighet. I själva verket torde sådana faktorer som stor upptäcktsrisk och snabbhet i det rättsliga förfarandet vara av större betydelse för brottsbekämpningen. Jag tror att man på ganska goda grunder kan slå fast att brottsutvecklingen styrs av andra faktorer som är oberoende av straffsystemet och åtgärder inom rättsväsendet, nämligen faktorer som har samband med den samhälleliga strukturen. Det är där vi har att söka förklaringarna till brottsutvecklingen.

Jag tycker att det finns skäl att understryka det här i den aktuella debatt som förs om vålds- och tillgreppsbrottsligheten. Det finns ibland tendenser till att man kastar all erfarenhet och vetenskap över bord och hemfaller åt vad jag anser vara primitiva rop på hårdare tag. Fler poliser och strängare straff är inget universalmedel mot brottsligheten.

Jag vill, herr talman, ge Björn Körlof ett erkännande för hans anförande i det här avseendet. Björn Körlof hemfaller inte åt ett sådant ytligt betraktelsesätt.

En medveten kriminalpolitik måste med den här utgångspunkten vidga perspektivet utanför straffsystemet. Vad som krävs är brottsförebyggande åtgärder i vidsträckt bemärkelse. Det gäller reformer inom familjepolitiken, arbetslivet och fritidsverksamheten, sociala åtgärder för att minska drogmissbruk och utslagning. Det gäller att pressa tillbaka arbetslösheten och särskilt då ungdomsarbetslösheten.

Särskilt viktigt är att skapa goda förutsättningar för barn och ungdom att växa upp under trygga förhållanden och finna en plats i samhället. Genom insatser inom bostads- och familjepolitik, i skola, arbetsliv och fritidsverksamhet kan förutsättningar skapas för att motverka sociala och personliga problem. I den solidaritet och det ansvarstagande som vi alla måste iakttä ingår som ett viktigt inslag att vi måste på ett bestämt sätt ange gränser och

normer, särskilt bland ungdom och barn.

Här har vi alla ett ansvar – som föräldrar, i skolan, inom barnomsorgen, som boende och som deltagare i fritidsverksamhet. Jag vill till Björn Körlofs anförande om förhållandena i skolan lägga – för det tyckte jag att han inte tillräckligt uppmärksammade – att det inte bara är fråga om att sätta upp gränser och normer, utan också om att ge barn och ungdom en delaktighet och ett ansvarstagande inom skolans verksamhetsområde precis som inom fritidsverksamheten. Genom delaktighet och ansvarstagande minskar man också brottsligheten och förhindrar en brottsutveckling som annars hade varit otillfredsställande.

Viktigt är också att skapa ett brett enskilt engagemang i kampen mot brottsligheten. Den allmänna kampanj mot våldet som nyligen påbörjades med ett brett stöd från allmänheten är ett bra exempel på ett sådant engagemang som siktar till att förändra attityden till denna typ av brottslighet.

Naturligtvis har också den traditionella kriminalpolitiken, den som rör straffsystemet och dess tillämpning, och det direkt brottsförebyggande arbetet liksom andra åtgärder inom rättsväsendet betydelse för bekämpandet av brottsligheten. Men det är knappast graden av repression som har betydelse utan snarare att beteendet kriminaliseras, att upptäcktsrisken är hög och att det sker en snabb reaktion från samhällets sida.

Inom den traditionella kriminalpolitiken bedrivs nu ett intensivt utvecklings- och reformarbete. Regeringen har i särskild skrivelse till riksdagen redovisat vilka åtgärder som övervägs när det gäller vålds- och egendomsbrottsligheten – exempelvis åtgärder för att effektivisera det brottsförebyggande arbetet, insatser för att begränsa tillgången på vapen och farliga föremål, åtgärder mot våldspornografi, insatser inom kriminalvården, attitydförändrande verksamhet och en stärkning av brottsoffrens ställning.

Det lokala samarbete som har initierats ute i kommunerna i det brottsförebyggande arbetet är under stark utveckling, och detta kan också komma att spela en betydelsefull roll i det brottsbekämpande arbetet.

En annan fråga som kan ha stor betydelse är genomförandet av polisreformen med dess ökade frihet för de lokala polisorganen att göra prioriteringar av insatserna och därmed öka effektiviteten i polisens direkt brottsbekämpande arbete men också i det mera långsiktigt förebyggande arbetet.

Brottsförebyggande rådet bedriver ett omfattande arbete som bl. a. tar sikte på traditionellt brottsförebyggande åtgärder, som tekniskt skydd, men också syftar till att öka de enskildas medverkan till att förebygga främst vålds- och egendomsbrott. Långsiktigt pågår också ett genomgripande reformarbete som en följd av fängelsestraffkommitténs och frivårdskommitténs arbete. Utgångspunkten för det reformarbetet är att eftersträva en minskning av fängelsestraffen och finna alternativ till frihetsstraff. Ett ökat användande av fängelsestraff är inte ett verksamt medel när det gäller att minska brottsligheten eller ens motverka den. Inte minst från humanitär synpunkt finns det starka skäl som talar för en begränsad användning av fängelsestraff, som bör ersättas med andra påföljder.

Fängelsestraffkommittén har haft detta synsätt som utgångspunkt för sitt arbete och uppnått en ganska bred politisk enighet i sin bedömning. Det har

tagit sig uttryck i förslag till förändringar i straffskalorna, förändringar som tar sikte på en försiktig sänkning av straffnivån. Arbetet har också inriktats på att anpassa de olika brottens straffvärden till ett mer modernt synsätt. Det innebär att straffvärdet på bl. a. brott mot den personliga integriteten, främst våldsbrott, får ett högre straffvärde än för närvarande.

Såväl fängelsestraffkommitténs som frivårdskommitténs arbete kan komma att få stor betydelse när det gäller samhällets reaktioner mot bl. a. vålds- och tillgreppsbrottsligheten.

Herr talman! Jag har velat ge denna korta resumé av det reformarbete som nu pågår och som kammaren vid senare tillfälle kommer att få möjlighet att ta ställning till. Det gäller ställningstagande till fängelsestraffkommitténs och frivårdskommitténs betänkanden. Det gäller också ställningstagande till propositioner med anledning av den skrivelse som regeringen har redovisat för riksdagen om åtgärder mot vålds- och tillgreppsbrottslighet.

Herr talman! Det finns all anledning att se med mycket stort allvar på vålds- och integritetskränkande egendomsbrottslighet. Inom kriminalpolitiken har också bekämpandet av denna typ av brottslighet redan tidigare haft hög prioritet. Som jag har redovisat pågår nu ett brett utvecklingsarbete för att motverka och bekämpa denna brottslighet. Det är emellertid viktigt att understryka att detta inte får innebära ett eftersättande av insatserna inom de båda andra högprioriterade områdena inom kriminalpolitiken – bekämpandet av den ekonomiska brottsligheten och narkotikabrottsligheten.

Visserligen har narkotikabrottsligheten och narkotikamissbruket trängts tillbaka, delvis som en följd av den samordnande narkotikapolitik som var ett resultat av narkotikakommissionens arbete. Men detta arbete måste bedrivas vidare med målet ett narkotikafritt samhälle.

Det åtgärdsprogram mot den ekonomiska brottsligheten som riksdagen har antagit måste också fullföljas med all kraft. De utvärderingar som nu görs av brottsförebyggande rådet av insatserna visar att det går att uppnå ganska goda resultat i kampen mot den ekonomiska brottsligheten. Därför måste detta arbete fullföljas med stor beslutsamhet.

Anf. 72 BJÖRN KÖRLOF (m) replik:

Herr talman! Jag tackar Lars-Erik Lövdén för den eloge som han gav mig för vad han ansåg vara ett balanserat och nyanserat anförande. Jag skall gärna återgälda det. Jag tycker att om Lars-Erik Lövdén hade fått utforma den skrivelse som regeringen nu har överlämnat till riksdagen, hade den möjligen varit mindre fylld av plattityder och i en del hänseenden varit bättre genomtänkt än det som justitieministern nu har åstadkommit.

Jag skall kommentera något av det som Lars-Erik Lövdén var inne på. Jag tror precis som Lars-Erik Lövdén att det i och för sig endast för ett ringa antal brott finns behov av mycket långa strafftider. I fråga om dessa brott gör sig framför allt skyddsaspekterna gällande. Jag tror som Lars-Erik Lövdén att hög upptäcktsrisk och snabb reaktion är det som många gånger leder till bättre resultat. Men talar man om hög upptäcktsrisk kräver det också, såvitt jag kan förstå, en poljskår som kan svara för denna höga upptäcktsrisk och ganska snabba reaktion.

Om man går tillbaka 10–15 år i tiden och ser hur många poliser vi då hade

att sätta in i olika arbetsuppgifter, kan vi klart konstatera att det var fler poliser då än i dag: Ledighetslagstiftning, semesterlagstiftning och annan lagstiftning har gjort att det inte går att utnyttja poliserna fullt ut så mycket som det gjorde förr. Vi hade alltså tillgång till mer polisarbetstid förr än vi har i dag.

Precis som många socialdemokrater, och nu måste jag börja kritisera Lars-Erik Lövdén, talar Lars-Erik Lövdén om samhällsstrukturen, bostadssituationen osv. Men jag tycker att det vore bra om vi i detta sammanhang kunde få en debatt som bygger på fakta. Forskning från olika kriminologiska institut pekar mycket klart på att bostadssituationen i sig inte har betydelse för brottslighetsnivån, utan det är den sociala kontrollen som har betydelse för brottslighetsutvecklingen. Även om man bor ganska torftigt och har det besvärligt socialt på många olika sätt, är det i och för sig inte detta som är avgörande för om det begås många brott i ett område, utan det har att göra med den emotionella och sociala mänskliga kontaktnivån inom området. Det är detta som jag tror att vi på olika sätt måste angripa och komma till rätta med.

Jag skall peka på en del av det som Lars-Erik Lövdén sade och som han möjligen har knyckt ur justitieministerns skrivelse. Han sade att vi på ett bestämt sätt måste ange gränser och normer för barn och ungdomar – vad de får och inte får göra. Mitt hela anförande gick ut på att vi nu måste komma till den punkt där vi faktiskt gör det och meddelar skolpersonal och andra hur detta i praktiken skall genomföras konkret på platsen. Det är detta som är den stora svårigheten och som jag nu vill ha en diskussion till stånd om.

Anf. 73 LENNART ALSÉN (fp) replik:

Herr talman! Jag delar i mycket stor utsträckning de uppfattningar som Lars-Erik Lövdén framförde.

En sak som han tog upp var kanske indirekt en anspelning på vad jag sade. Det gällde antalet poliser och polistjänster. Antalet polistjänster är ju betydligt större än vad intagningen motsvarar. Jag sade att rekryteringen av polisaspiranter måste öka från nuvarande 150 till 460 för att motsvara avgången från poliskåren. Jag tycker faktiskt det är ett ganska rimligt krav i dag.

Vid de samtal som vi har haft med Stockholmspolisen har vi noterat att man i dag har ett behov av mer kvalificerad och erfaren personal. Många gånger har man på de mest utsatta ställena, framför allt här i Stockholm, oerfarna och unga poliser som inte riktigt är kapabla och mogna att klara av situationen. Det är ett mycket stort problem för polisen.

Jag vill också ställa en fråga om den s. k. kampanjen. Den är så pass vagt och löst utformad att det skulle vara intressant att höra om Lars-Erik Lövdén kunde ge litet mer upplysning om vad den innebär och säga om den, som Björn Körlof var inne på, kommer att tränga ut till skolan och myndigheterna. Som skolman får jag nog säga att mycket av det Björn Körlof tog upp är rätt och riktigt. Det är mycket som grundläggs i tidig ålder. I dag har vi problem ute i skolan när det gäller att på ett konsekvent och vettigt sätt snabbt rätta till vissa olater. Just snabbheten är ett problem i dag – det är många kontakter som skall tas. Jag tror att lärarpersonalen – det får vi ständiga belägg för – känner en viss vanmakt inför detta.

Anf. 74 LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Herr talman! Först några ord om polisen. Jag tror inte att man generellt kan säga att vi har för få poliser här i landet. Vi är ganska välförsedda med poliser, om man gör en internationell jämförelse.

Det är riktigt att intagningen till polisaspirantutbildningen ligger på 150, en nivå som är lägre än tidigare år. Men det beror på att antalet polismän som ligger utanför personaltablån inom rikspolisens verksamhetsområde har ökat år från år. För tre år sedan var det 1 000 polismän, för två år sedan var det 1 200, och nu är det 1 400 poliser som ligger utanför de ordinarie tjänsterna inom polisväsendet. Av den anledningen har man ansett det vara möjligt att under ett begränsat antal år gå ner på en lägre nivå beträffande polisaspirantintagningen, medan de planer som också anges i budgetpropositionen för de närmaste åren innebär att man successivt ökar intagningen till polisaspirantutbildningen.

Jag vill också erinra Lennart Alsén om att folkpartiet i sin reservation beträffande polisanslaget för det budgetår som vi nu befinner oss i inte föreslog 460 eller 430 polisaspiranter utan 200, en ökning med 50 i förhållande till regeringens förslag.

Till Björn Körlof vill jag säga: Det är viktigt att sätta gränser och normer, och det är viktigt att tala samma språk – föräldrar, skolpersonal och personal inom barnomsorg och fritidsverksamhet. Men jag tror inte att man kan begränsa diskussionen om gränser och normer till bestraffningssystem och liknande inom skolväsendet. Långt mer avgörande tror jag är att ge eleverna och för den delen också föräldrarna en delaktighet i och ett ansvarstagande för skolans verksamhet, fritidsverksamheten och annan verksamhet i samhället. Det är först när man har ett ansvar och känner en delaktighet i besluten som man också kan ta den hänsyn som behövs för att motverka brottsligheten och för att komma ifrån problemen.

Gränser och normer är nog bra, men det är också viktigt att verkligen ge eleverna en delaktighet och ett ansvar när det gäller verksamheten i skolan.

Anf. 75 BJÖRN KÖRLOF (m) replik:

Herr talman! Det är naturligtvis riktigt som Lars-Erik Lövdén säger att delaktighet och ansvar förebygger en hel del brottslighet. Det är en del i det som brottsförebyggande rådet har sysslat med under flera år, och det har gett ganska bra resultat. Men man skall inte heller överdriva. I brottsförebyggande rådets undersökningar påpekas, att när man ger de unga delaktighet och ansvar måste detta ske, i varje fall under de tidigare ungdomsåren, med stark medverkan av de vuxna. Att ge delaktighet och ansvar till alltför unga människor kan leda till både misslyckanden och andra svårigheter. Det hela måste alltså ske under nära och kontinuerliga vuxenkontakter, så att man får den normstyrning som är av betydelse i sammanhanget.

Det jag har reagerat emot i regeringens skrivelse – där har vi inte motionsrätt utan får bemöta skrivelsen på annat sätt – är just den oförmåga som justitieministern visar upp i försöket att konkretisera sig. Precis som Lars-Erik Lövdén talar justitieministern om normer och gränser särskilt för barn och ungdomar, men han fördjupar sig inte ytterligare i när, var och hur detta skall ske. Men det är just det som är det svåra. Föräldrar, lärare och

annan skolpersonal och fritidspersonal måste få veta när, var och hur de får ingripa och på vilket sätt normer och gränser skall sättas.

Justitieministern talar i ett annat sammanhang i skrivelsen om att det är viktigt att vidta samhällsåtgärder som är "snabba, begripliga och tydliga och präglas av fasthet och konsekvens". Det kan alla hålla med om. Men hur får man till stånd snabba, begripliga och tydliga åtgärder som präglas av fasthet och konsekvens? Jag tror att hela riksdagen kan hålla med om att det är så kriminalpolitiken och straffrätten skall byggas upp. Men har den präglats av fasthet och konsekvens? Har halvtidsfrigivningsreformen präglats av en fasthet och konsekvens i kriminalpolitiken? Är det sätt på vilket vi bekämpar snatterierna någonting som är snabbt, begripligt och tydligt särskilt för unga människor, när det lämnas rapporteftergifter och åtalsunderlåtelse för upprepade snatterier? Är det ett snabbt, begripligt och tydligt sätt av samhället att reagera? Vi måste alltså vara konkreta, och vi får inte, som justitieministern i sin skrivelse, vara yviga och platta i formuleringarna. Hade justitieministern fördjupat sig närmare i de verkliga problemen, hade också den kriminalpolitiska debatten blivit mycket mera konkret, och vi hade säkert kommit närmare varandra.

Anf. 76 LENNART ALSÉN (fp) replik:

Herr talman! Jag noterar att Lars-Erik Lövdén inte närmare utvecklade den socialdemokratiska kampanjen. Det kanske vi får höra vid ett annat tillfälle.

Lars-Erik Lövdén tar upp någonting mycket viktigt, nämligen att eleverna skall känna delaktighet i och ansvar för skolans arbete. Den grupp som på ett mycket tidigt stadium skiljer ut sig och sedan blir den grupp ur vilken ungdomsbrottslighet alstras är i dag inte mottaglig för de åtgärder som skolan har tillgång till. Jag tror mig veta, med den bakgrund som jag själv har, att skolan drar sig i det längsta för att i t. ex. sådana fall som Björn Körlof redogjorde för polisanmäla en elev. Man vågar helt enkelt inte dels för sin egen skull, dels med tanke på den allmänna opinionen. Här tror jag att de myndigheter som har att göra med våldet i skolan saknar stöd från oss politiker. Dessutom saknas ett handlingsmönster. Vi måste gemensamt diskutera detta och fatta beslut. För den stora gruppen av elever finns det inget behov i dag av ett handlingsmönster. Men två och tre elever på varje högstadieskola kan i dag sabotera hela skolans arbete, och vi saknar ett konsekvent och vederhäftigt mönster efter vilket vi kan ta hand om dessa elever. Det är någonting som vi måste se upp med. Jag kan inte säga att det finns en patentmedicin för detta, men som jag sade inledningsvis i mitt huvudanförande är de förebyggande åtgärderna inom familjerna så avgörande att man inte kan bortse ifrån dem.

Anf. 77 LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Herr talman! Björn Körlof efterlyste en konkretisering av vad vi menade med att sätta bestämda gränser och normer, men jag kunde inte höra att han själv konkretiserade vad han menade med detta. Det är naturligtvis lätt att tala om sådana här saker, men svårt att konkretisera dem – därom kan vi vara överens. Det enda jag på den punkten hörde Björn Körlof nämna var det han

tog upp i sitt inledningsanförande, när han refererade till de engelska förhållandena. Det finns mycket att säga om dem, men det är kanske inte det bestraffningssystem som man har i de engelska skolorna som vi skall överföra till de svenska förhållandena.

Jag tror att det mera handlar om att vi samtidigt som vi ger eleverna delaktighet och ansvar skall sätta upp gränser och normer. Jag har på mycket nära håll upplevt hur en skola inom ett så socialt belastat område kan fungera alldeles ypperligt genom att man på ett bra sätt engagerar ungdomarna i skolverksamheten och ger dem ansvar för att de dagliga sysslorna i skolan fungerar. De får ta ansvar för att saker som blir förstörda repareras, och de får hjälpa till att måla och att hålla skolan i skick. Även om skolan ligger i ett socialt mycket problematiskt område, kan verksamheten faktiskt fungera, om eleverna får delaktighet och ansvar.

Lennart Alsén frågade hur antivåldskampanjen skall fungera. Det är naturligtvis viktigt att man får till stånd en attitydförändring när det gäller inställningen till våldsbrotten i samhället. I det avseendet tror jag att den antivåldskampanj som regeringen dragit i gång kan betyda en hel del. Men ännu viktigare är att det brottsförebyggande arbetet lokalt ute i kommunerna intensifieras. Om skola, fritidsförvaltning, polis och socialvård samarbetar med föreningsliv och folkrörelser kan man i kommunerna bedriva en effektiv och bra brottsförebyggande verksamhet. Ett sådant utvecklingsarbete är nu i gång, och jag tror att vi kan ha ganska goda förhoppningar om att denna brottsförebyggande verksamhet ute i kommunerna på sikt skall leda till en minskning av brottsligheten.

Anf. 78 GUNILLA ANDRÉ (c):

Herr talman! Skall vi tvingas att leva i ett våldssamhälle, ett samhälle där våldsbrottsligheten ständigt ökar och där våldshandlingarna blir allt rårare? Det är en fråga som många människor ställer sig mot bakgrund av inträffade våldsovergrepp på senare tid.

Naturligtvis måste svaret på frågan vara nej. Vi kan aldrig acceptera en upptrappning av våldet. Allt måste göras för att ändra denna tragiska utveckling. För egen del är jag övertygad om att vi kan minska våldstendenserna, om vi samlar våra krafter.

En första förutsättning är att vi inser allvaret och inte kommer med mer eller mindre krystade bortförklaringar, t. ex. att människor i dag anmäler våldsbrott i större utsträckning än tidigare. Våldet är inte mindre avskryvbart för att det inte kommer till allmänhetens eller polisens kännedom. Ett överfall är inte mindre brottsligt eller straffvärt för att det utförs i det fördolda.

Vi måste se verkligheten sådan som den är, inte gå omkring med skyggglappar. Frågan om våldet i alla dess former måste fram i ljuset. Vi behöver få till stånd en allsidig debatt som analyserar orsak och verkan och som leder fram till handlingslinjer både på kort och på lång sikt.

För egen del har jag under flera år i olika sammanhang försökt väcka frågan om våldsutvecklingen och föreslagit insatser för att förhindra de oroväckande tendenserna. Exempelvis föreslog jag redan våren 1984 en folkkampanj för ett våldsfritt samhälle. Min förhoppning var att vi därige-

nom skulle få en allmän debatt om utvecklingen och en förändrad attityd till våldet.

Jag är naturligtvis glad över att statsminister Ingvar Carlsson nu hakat på mitt förslag om en folkkampanj, men tyvärr håller min riksdagsmotion på att förfuskas. Det är givetvis bra att kända människor ställer sig till förfogande i opinionsbildningen, men om det hela inte skall spåra ur och bli ett jippo måste hela Folkrorelsesverige engageras. Att kandidater vill betala stora annonser i vilka de tar avstånd från våldet är hedervärt. För att nå resultat krävs dock också helt andra insatser. Den attitydförändring som är nödvändig behöver genomsyra hela vårt samhälle. En kampanj måste därför vara landsomfattande. Fackliga och ideella organisationer bör samverka med statliga organ och kommuner.

Naturligtvis är varje våldsbrott oacceptabelt. Det är ett misslyckande för ett samhälle som vill kallas civiliserat. Jag vill likna våldstendenserna vid miljögift som härjar i den svenska samhällskroppen.

Det är särskilt sommartid som våldsskildringarna når oss. Mestadels är det gatuvåldet som beskrivs. Vi blir skrämda, vi känner avsky och förtvivlan. Offren drabbas oftast mycket hårt och får utstå svåra lidanden. Av allt våld och förtryck som förekommer är dock gatuvåldet bara en del. Inom hemmets väggar sker exempelvis kvinnomisshandel i en utsträckning som är helt ofattbar. Av tillgänglig statistik framgår att bland dem som har blivit utsatta för misshandel är 40 % kvinnor. Därtill skall läggas våldtäktsfallen, de sexuella övergreppen.

När det gäller antalet anmälda våldsbrott kan vi konstatera att det år från år sker en ökning. Våldet har dessutom blivit brutalare, och man använder tillhyggen i ökad utsträckning. En annan skillnad mot tidigare är att det är allt yngre ungdomar som gör sig skyldiga till våldsbrott. Inom denna brottskategori vet man att det finns ett stort mörkertal, dvs. brott som inte anmäls.

Varför har vi då fått denna våldsvåg? Utan att göra anspråk på att ge någon fullständig förklaring vill jag nämna några troliga orsaker:

1. Vi har inte brytt oss om *alla* våra barn och ungdomar tillräckligt.
2. Genom underhållningsvåldet har våldet glorifierats och våldsverkare fått stå som förebilder.
3. Alkoholförtäring är nu allt vanligare i allt yngre åldrar.
4. Folkomflyttningen har lett till att många känner rotlöshet.
5. När det börjat gå snett har vi inte i tid och med fasthet ingripit.

Det är inte rätt att lägga hela skuldbördan på våldsungdomarna. Vi vuxna har också ett ansvar. Det är vi som har gett dem deras uppväxtmiljö och deras uppväxtvillkor. Underhållningsvåldet har blivit deras andliga färdkost ut i livet. De "frihetsapostlar" som motsatt sig varje begränsning av det spekulativa extremvåldet i videogram bör nu känna sitt ansvar.

Hur skall vi arbeta framöver för att ändra våldsvågen? Förutom folkampanjen för ett våldsfritt samhälle vill jag anvisa några andra vägar.

1. Vi måste sträva efter att få ett barnvänligt samhälle för alla barn. Från centerpartiets sida har vi lagt fram konkreta förslag som syftar till detta, bl. a. att göra det möjligt för föräldrar att få mer tid för sina barn genom en vårdnadsersättning.

2. Flyttlasspolitiken, som leder till otrygghet för människorna, måste stoppas. Här krävs, enligt vår mening i centerpartiet, en aktiv regionalpolitik.
3. En begränsning av underhållningsvåldet. Det behövs en förhandsgranskning för att t. ex. begränsa extremvåldet i videofilmer som hyrs ut eller försäljs för privat bruk.
4. Det brottsförebyggande arbetet måste få en folklig förankring. Vi skall exempelvis kunna ge ungdomar en meningsfull fritid utan droger.
5. När något våldsbrott inträffar skall ett ingripande ske snabbt och resolut. Det krävs ett gott samarbete mellan förutom de rättsvårdande myndigheterna också skola och sociala organ. Självfallet måste föräldrarna vara med.
6. Vi måste få till stånd påföljder för ungdomar som inte är så nedbrytande som fängelse. Vi har från centerpartiets sida under många år drivit kravet på försöksverksamhet med samhällstjänst, dvs. oavlönat arbete på fritid.
7. Varje människa som blir offer för våldshandlingar har en absolut rätt att få hjälp, stöd och skydd.

Detta är några handlingslinjer som bör vara med i arbetet framöver. Till det grundläggande hör att vi har ett väl fungerande rättsväsende. Alla människor har rätt att känna trygghet ute i samhället och i sina hem för liv och hälsa. På senare år har resurserna till våra rättsvårdande organ blivit mindre. Helt naturligt leder det till att verksamheten blir lidande.

Låt mig ta ett exempel från polissidan vilket belyser detta. I rikspolisstyrelsens budgetframställan inför 1986/87 konstateras att polisens fot- och bilpatrullerande verksamhet begränsas motsvarande 250 helårsarbetskrafter kommande budgetår. Redan nu har dessutom det ordningsskapande arbetet inskränkts motsvarande 200 årsarbeten. Den drastiska nedskärning av polisutbildningen som den socialdemokratiska regeringen drivit igenom får till följd att vi inom de närmaste åren kommer att få polisbrist.

När företrädare för den socialdemokratiska regeringen i skrivelser till riksdagen och i den allmänna debatten hävdar att det s. k. traditionella brottsbekämpande arbetet inte får eftersättas är det tomta ord – ord som dessutom måste upplevas som ett hån mot de lokala polismyndigheternas arbete. De har inte möjlighet att fortsätta det brottsbekämpande arbetet som tidigare. Särskilt hårt trängd är polisen i de tre största städerna. Där är brottsligheten mer än dubbelt så hög som i landet i övrigt.

Från centerpartiets sida har vi slagit vakt om poliskårens resurser och polisutbildningen. Vi kommer att fortsätta att göra det.

Jag vill slutligen ta upp en lagstiftningsfråga som rör våldet. Lagar och förordningar måste bygga på värderingar och normer som är förankrade i människornas rättsmedvetande. Straffen för våldsbrott skall vara avpassade så att de avskräcker. Fängelsestraffkommitténs majoritet har föreslagit en inte oväsentlig faktisk sänkning av straffen för våldsbrott. Bl. a. föreslås att det nuvarande minimistraffet för normalgraden av misshandel sänks från fängelse till dagsböter. Från centerpartiets sida kan vi inte acceptera denna sänkning av straffet. Misshandeln är ett allvarligt övergrepp, och detta synsätt måste komma till uttryck i lagstiftningen. Denna uppfattning förde vi fram i en centermotion i våras.

Målsättningen måste vara att varje människa skall få leva utan att riskera att utsättas för våldsövergrepp. Det är en hög målsättning, som kräver kraftfulla insatser. Jag tror vi måste vara medvetna om att det kommer att ta tid att vända utvecklingen. Därför är det viktigt att vi så snart som möjligt kommer i gång med arbetet. Vi har ingen tid att förlora. Vi måste börja nu.

Anf. 79 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Gunilla André kan ju inte mena allvar när hon säger att det skulle vara fråga om tomma ord, att socialdemokratin inte skulle vilja bekämpa den traditionella brottsligheten. Huvuddelen av resurserna för brottsbekämpningen är ju i allt väsentligt inriktade på den traditionella brottsligheten.

I går presenterade folkpartiet en rapport om åtgärder mot våldet, vilket Lennart Alsén redan har berört här i dag. Det är främst ungdomsbrottsligheten som behandlas i rapporten. Det är vissa repressiva åtgärder som står i förgrunden. Vad jag främst reagerar emot är förslaget att ungdom i åldern 15–18 år skall kunna anhållas och häktas på samma stränga grunder som vuxna.

I dag kan häktning av unga lagöverträdare bara ske i undantagsfall eller, som det heter i lagen, om synnerliga skäl föreligger. Att denna ordning finns innebär inte att unga lagöverträdare inte kan omhändertas. Detta kan ske i en ordning som är anpassad för ungdomar, exempelvis på ungdomshem.

Det är mycket märkligt att folkpartiet, som i varje fall i ord delar den väl grundade synen att det är fel att sätta barn och tonåringar i fängelse, nu intar denna ståndpunkt. Det som framför allt gör fängelser olämpliga är enligt folkpartirapporten den miljö som fängelserna utgör. Häktena är, som alla initierade vet, en mycket olämplig miljö. Särskilt allvarligt blir det givetvis då häktningstiderna, vilket inte är ovanligt, blir långvariga.

Det fanns en tid då liberala politiker ville förbjuda häktning av lagöverträdare under 18 år. Men det är en svunnen tid. I dag regeras partiet av en kriminalpolitik och av politiker som står långt från den humana liberala traditionen.

Men det räcker inte med detta. Man efterlyser i rapporten fler poliser samt skärpta straff och nya straffformer. Det är, som redan har berörts, en stor utökning av polisen som man vill ha, närmare bestämt en tredubbling av rekryteringen av polisaspiranter. Det handlar alltså om en betydligt större utökning än den som man – som Lars-Erik Lövdén berörde – har aktualiserat i tidigare utskottssammanhang. Även regeringen föreslår, som också har berörts, en utökning, men en successiv sådan fördelad på tre år.

Vi har här i landet mer än 17 000 poliser – en hög siffra vid internationella jämförelser. Vi är, som justitieministern yttrat, verkligen inte maktlösa i kampen mot vare sig den traditionella brottsligheten eller annan brottslighet. Men polisen kan bli mer effektiv och bättre utrustad. Framför allt kan vi ytterligare förbättra polisens utbildning, särskilt på speciellt svåra områden som när det gäller ekobrott, våldsbrott och miljöbrott.

För grov misshandel kan man i dag dömas till fängelse upp till tio år och för "vanlig" misshandel upp till två år. De regler som vi nu har behöver knappast ändras, i varje fall inte i skärpande riktning. Inte heller behövs någon

förändring av rekvisiten för misshandel, vilka jämkades år 1976 utan att protester då framfördes från folkpartiet.

Mord, dråp samt misshandel med dödlig utgång utgör 0,5 % av alla våldsbrott. Siffran har varit ungefär densamma under de senaste tio åren. Den kraftiga ökningen av all våldsbrottslighet under 1960-talet sammanfaller med statistikomläggningen 1965 och förändringen av statistikstrukturerna 1968. Den kraftiga ökningen 1982 sammanfaller med ändrade åtalsregler för misshandel på enskilt område. I det korta perspektivet kan det vara svårt, enligt BRÅ, att dra några slutsatser om att det alls skett några förändringar. Däremot synes toleransen mot våldsbrott ha minskat, vilket är bra.

En annan slutsats som BRÅ drar är att våldet inte blivit grövre i den meningen att antalet våldsbrott som resulterat i grövre skador har ökat under den senaste femtonårsperioden. Däremot är det klart att de tre vanligaste våldsbrotten är våld inom familjen, våld inom gruppen av kriminellt belastade och missbrukare samt våld i samband med deltagande i nöjesaktiviteter. Det är inte några nya grupper av betydelse som dras in i våldsbrottslighet.

Detta är inte för ett ögonblick sagt för att bagatellisera våldsbrottsligheten utan för att ge frågan riktiga proportioner. Det är tyvärr alltför lätt att låta känslorna rusa i väg med sig, vilket skymmer blicken för en saklig bedömning. Min slutsats är emellertid att moderaterna fått en svår medtävlare i folkpartiet när det gäller en repressiv kriminalpolitik.

Regeringens skrivelse om vålds- och egendomsbrott har redan berörts i debatten. Även i denna skrivelse, där en balanserad redovisning görs av våldsbrottsligheten, framförs mindre väl övertänkta förslag för att beivra ungdomsbrottslighet. Det sägs att ungdomar som grips för brott skall kunna anmodas av polisen att genast på platsen vidta åtgärder som begränsar den skada som vållas. Gör man det skall man kunna premieras med åtalsunderlåtelse. Av många kan detta inte uppfattas på annat sätt än att det går att köpa sig fri. Andra, även oskyldiga, skulle säkert begagna sig av den utvägen bara för att slippa obehaget med den rättsliga proceduren. Det blir säkert svårt att upprätthålla rättssäkerheten med dessa omedelbara ställningstaganden ute på fältet.

Våldsbrottsligheten, narkotikabrottsligheten samt ekobrottsligheten och den organiserade brottsligheten – jag vill understryka det senare – är fortfarande kriminalitet som skall prioriteras i brottsbekämpningen. Det är fortfarande viktigt att markera detta.

Jag vill gärna ge röst åt en riksdagskollega som är barnledig för närvarande, nämligen Mona Sahlin. Hon är ordförande i statens ungdomsråd, och hon säger i en artikel nyligen att det nu gäller att ge en rad gamla åtgärder en riktig chans och riktiga resurser. Dit hör arbete i barn- och ungdomsorganisationerna och i folkrörelserna men också i sådana ungdomsrörelser som t. ex. musikrörelsen och många fler. Här finns engagemanget, kunskapen, erfarenheterna, och här finns framför allt ungdomarna själva med sina egna lösningar på sina egna problem. Här finns kamratskap, drogfrihet, aktiviteter som drar mer än våldet. Detta tillsammans med ett samhälle som inte accepterar arbetslöshet och social utslagning och som tar ungdomen på allvar är en grundförutsättning för att vi någonsin skall komma

till rätta med de problem som sommarens våld fört upp till debatt. Glöm spritfria kvällar och nya kampanjer och ta fram ungdomarna själva och deras organisationer. Där finns en kraft som många inte har en aning om.

Samtidigt med att ungdomarnas situation i olika avseenden trots allt har förbättrats har också deras möjligheter att skada sig själva, t. ex. genom avvikande beteende, ökat avsevärt. Det är sannolikt att de största effekterna på ungdomsbrottsligheten över huvud taget inte uppstår genom kriminal- och rättspolitiska åtgärder utan genom förändringar av helt andra delar av samhällsstrukturen, exempelvis ekonomin, familjepolitiken och urbaniseringsprocessen.

Det ställningstagandet kan jag grunda inte bara på min egen uppfattning utan på just slutsatser som har gjorts i en BRÅ-rapport, vilket Björn Körlof bör lägga på minnet med hänsyn till det inlägg han gjorde här i dag.

Herr talman! Det gäller främst att aktivt verka för sådana samhällsförändringar som innebär att man i högre grad än nu förebygger brottslighet.

Anf. 80 GUNILLA ANDRÉ (c) replik:

Herr talman! Hans Göran Franck trodde inte att jag menade allvar, när jag hävdade att det är tomma ord, när regeringen säger att den traditionella brottsligheten inte får eftersättas. Jo, Hans Göran Franck. Jag anser faktiskt att det är på det sättet. Som jag nämnde i mitt anförande har rikspolisstyrelsen konstaterat att man måste minska polisens fot- och bilpatrullerande verksamhet med 250 årsarbetskrafter och att man dessutom redan har minskat det ordningsskapande arbetet med 200 årsarbetskrafter. Det gör självfallet att man inte kan satsa lika hårt som tidigare på den traditionella brottsligheten.

Vi har ju, som också Hans Göran Franck hävdade i sitt anförande, en prioritering, som innebär att polisen skall ägna sig åt att bekämpa ekobrottslighet, narkotikabrottslighet, våldsbrottslighet och dessutom den traditionella brottsligheten. Det faller på sin egen orimlighet att man med dessa minskade resurser skall kunna ha samma verksamhet som tidigare. Det leder mig fram till att den traditionella brottsligheten kommer att eftersättas.

Hans Göran Franck gjorde ett ganska intressant inlägg när det gäller påföljderna för misshandel. Jag skulle vilja ställa en direkt fråga till Hans Göran Franck. Såsom jag nämnde har fängelsestraffkommittén föreslagit att straffet för normalgraden av misshandel skall sänkas från fängelse till böter. Anser också Hans Göran Franck att det är riktigt att göra på det sättet?

Hans Göran Franck tog också upp något som Mona Sahlin har hävdat; nämligen att man måste satsa på ungdomarna och deras egna organisationer. Det tycker jag också är riktigt. Min fråga till Hans Göran Franck är då: Var kommer den satsningen in i den folkkampanj som nu startat och som jag nämnde i mitt inlägg?

Anf. 81 LENNART ALSÉN (fp) replik:

Herr talman! Låt mig först säga att jag instämmer i Hans Göran Francks slutord, att det är de förebyggande åtgärderna som är de helt väsentliga. Hans Göran Franck hänvisar till Mona Sahlin och satsningarna på ungdomen, och folkpartiet ställer sig också bakom dem.

Huvudskälet till att de punkter som Hans Göran Franck refererade har tagits upp i folkpartiets rapport är att de grova förbrytarna mellan 15 och 18 år i dag inte kan nås på ett tillfredsställande sätt. Det som först togs upp var frågan om anhållande och häktning av ungdomar mellan 15 och 18 år, och det rör sig på sin höjd om 15–20 svårt belastade ungdomar, som är s. k. återfallsförbrytare. Det är högst otillfredsställande att dessa bara någon timme eller någon dag efter det att de har utfört en våldshandling, eller ett brott över huvud taget, kan möta sina brottsoffer på gatan eller var som helst – i värsta fall är brottsoffren så pass skadade att de ligger på lasarettet. För den allmänna moralen är detta naturligtvis oerhört väsentligt – det är direkt nedbrytande att det får förekomma:

Jag kan sannerligen intyga att varken jag, någon medlem i den grupp som har arbetat med rapporten eller någon i folkpartiledningen har för avsikt att öka antalet unga människor i fängelse – det är det inte fråga om. Vi har emellertid talat med många människor som intygar att de saknar möjligheter och känner vanmakt inför dessa unga men ändå mycket tunga förbrytare.

Jag har försökt peka på nödvändigheten av en snabb behandling genom inrättandet av jourdomstolar. Det är vår förhoppning att så kan ske, att resurser tillförs så att bedömningar kan göras mycket snabbare än i dag beträffande dessa förbrytare. Det är helt förödande för många unga människor att behöva vänta så länge.

Jag erkänner att jag är skolman och inte jurist, och jag känner inte till alla begrepp och finter och vad som bedöms som grov misshandel. Men det som har beskrivits för mig under den tid arbetet med rapporten har pågått är så pass allvarligt att jag häpnar. Kniven skall stickas inte bara en gång utan många gånger i en människa för att det skall dömas som grov misshandel. Då är människan näst intill halvdöd, och det är helt orimligt enligt normal rättsuppfattning.

Anf. 82 HANS GÖRAN FRANCK (s) replik:

Herr talman! Jag vill säga till Lennart Alsén att förslaget om häktning av ungdomar i åldern 15–18 år är något nytt. Det har gjorts två häktningsutredningar, och en är ganska färsk, men där föreslås inte att samma bestämmelser skall gälla för ungdomar som för vuxna. Ingen reserverade sig mot det förslaget. Det har inte heller framförts något seriöst förslag av större tyngd från yrkeshåll.

Sedan säger Lennart Alsén att det rör sig om 15–20 fall, men jag såg i tidningen att ordföranden i justitieutskottet sade att det rörde sig om 5–10 fall. Det är helt klart att om samma bestämmelser gällde för ungdomar som för vuxna skulle det röra sig om betydligt fler fall. Jag konstaterar osäkerheten på olika håll – nästa gång blir det säkert en annan siffra. Det är ett helt orealistiskt och inhumant förslag som folkpartiet lägger fram, och det bör med bestämdhet avvisas.

När det gäller frågan om grov misshandel förefaller det som om folkpartiet är ungefär lika okunnigt i den frågan som i häktningsfrågan. Det fordras inte alls att man skall sticka kniven i en person flera gånger för att dömas för grov misshandel. Läs de prejudikat som finns från högsta domstolen! De visar klart att när det rör sig om hänsynslöshet och råhet döms man för grov

misshandel. Jag tycker att man från folkpartiets sida tar alltför lättvindigt på den här frågan. Den fordrar ett betydligt mer ingående studium.

Till Gunilla André vill jag säga att jag inte tillräckligt har studerat hur fängelsestraffkommitténs förslag är formulerat. För egen del bedömer jag de nuvarande bestämmelserna som i huvudsak bra. Men det är klart att när det gäller ringa misshandel, vilket skall ingå i detta förslag, skall det vara böter. Om den gränsdragningen är helt precis kan man naturligtvis diskutera. Jag skall studera det förslag som finns.

Min repliktid är slut, men jag har mer att säga om det Gunilla André anförde.

Anf. 83 LENNART ALSÉN (fp) replik:

Herr talman! Först, Hans Göran Franck, vill jag ta upp frågan om åtalade och häktade ungdomar. Vår partiledare och några andra har gjort ett studiebesök nere i Malmö. Där tycker man sig ha goda erfarenheter av tillämpningen. Jag vill betona att oavsett om vi räknar entalen, Hans Göran Franck, är det ett fåtal unga människor vi talar om. Vi känner alla till att man i dag inom poliskår och rättsväsende står näst intill i vanmakt inför dessa unga människor. Man vet helt enkelt inte hur man skall handla.

Anf. 84 GUNILLA ANDRÉ (c) replik:

Herr talman! Jag uppfattade det som att Hans Göran Franck höll med mig när han menade att nuvarande straffbestämmelser skulle kvarstå för normalgraden av misshandel, dvs. att fängelsestraff skulle finnas med i straffskalan. Man skulle således inte som fängelsestraffkommittén har föreslagit gå ned till dagsböter. Det tycker jag givetvis är en bra uppfattning, som jag hoppas att Hans Göran Franck håller fast vid också vid den vidare behandlingen av fängelsestraffkommitténs förslag.

Med anledning av att Hans Göran Franck läste upp Mona Sahlins artikel frågade jag huruvida man inom folkkampanjen för ett våldsfritt samhälle också kommer att ha goda kontakter med ungdomsorganisationerna och om man på det här sättet vill engagera alla Sveriges folkrörelser? Jag hoppas att det kommer att bli fallet. Jag tycker att det skulle vara skada om man inte tog till vara den erfarenhet och den kunskap som just ungdomsorganisationerna har.

Anf. 85 HANS GÖRAN FRANCK (s) replik:

Herr talman! Jag delar uppfattningen att man verkligen skall ta till vara denna kunskap och erfarenhet. Jag uppfattar också Mona Sahlins inlägg som att statens ungdomsråd avser att verkligen agera för detta. Jag är medveten om att det finns brister i resurserna. Det säger också Mona Sahlin. Jag stöder hennes strävan att få bättre resurser för sin verksamhet.

När det gäller gränsdragningen förbehåller jag mig rätten att återkomma när jag studerat fängelsestraffkommitténs förslag.

Däremot vill jag till Lennart Alsén säga att Malmö när det gäller häktningsfrågan inte kan ha några goda erfarenheter av ett förslag i den riktning som folkpartiet framställer. Så kan det inte förhålla sig eftersom bestämmelserna inte är tillämpliga.

Prot. 1986/87:13
22 oktober 1986

Allmänpolitisk debatt

Till båda två vill jag säga att det inte är särskilt bra att ständigt tala om att polis och myndigheter är vanmäktiga. Det är inte så. Det är en felaktig bild av läget inom rättsväsendet och det skapar en negativ bild hos allmänheten som inte är gynnsam i brottsbekämpningen. Jag tycker man bör hålla sig för god för att fortsätta en kampanj av det slag som så ofta återkommer. Som det har sagts tidigare har vi ett rättsväsende, som vid en internationell jämförelse har stora resurser för bekämpning av traditionell och annan brottslighet. Det man kan säga är att bekämpningen av eko-brottslighet och organiserad brottslighet inkl. miljöbrott varit eftersatt under lång tid och är det fortfarande. Vill man nu ha ytterligare resurser för den traditionella brottsbekämpningen måste dessa tas någonstans och då blir det en ny avvägningsfråga. Huvuddelen av resurserna används i dag för bekämpning av traditionell brottslighet.

Tredje vice talmannen anmälde att Gunilla André och Lennart Alsén anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas vid morgondagens sammanträde.

11 § Kammaren åtskildes kl. 00.01.

In fidein

BERTIL BJÖRNSSON

/Olof Marcussön